

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mojca Dežman

Religija avstralskih domorodcev

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mojca Dežman

Mentor:izr. prof. dr. Marjan Smrke

Religija avstralskih domorodcev

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Zahvalila bi se rada mentorju dr. Marjanu Smrketu, ki mi je s svojimi nasveti in predlogi pomagal na poti k željenemu cilju.

Zahvaljujem se svoji družini za vso podporo, potrpljenje in spodbudne besede med celotnim študijem, kakor tudi pri pripravi diplomskega dela.

Zahvalila bi se tudi teti in stricu, Alojzu in Irmi Dezman, za podporo ter nastanitev v Avstraliji med pisanjem diplome.

RELIGIJA AVSTRALSKIH DOMORODCEV

V diplomskem delu je obravnavana tematika religije in običajev avstralskih domorodcev. Želela sem ugotoviti, ali državljani Avstralije staroselce dojemajo kot verne ljudi, oziroma kakšen je njihov odnos do njihovega verskega sistema. Ali jih sploh imajo za pripadnike kakršnekoli vere ter ali so mnenja, da bi, kot prvotni prebivalci te dežele, morali imeti več agrarnih pravic. Prvi del diplomske naloge obravnava zgodovinski pregled prvotnega prebivalstva, zgodovino prvih stikov z domorodci ter teoretične vidike religij na splošno. Sledi podrobnejši opis verskega sistema plemenskih društev ter s tem v zvezi sistema verovanj avstralskih domorodcev (miti, legende, povezanost z zemljo). Empiričen del diplomske naloge je bil izveden s pomočjo anketnega poizvedovanja, na katerega so odgovarjali izključno avstralski državljani. Ugotovila sem, da so večinoma mlajši državljani (18 do 35 let) mnenja, da domorodci imajo vero ter bi o njej in o njihovem verskem sistemu želeli vedeti več, medtem ko so pripadniki starejših starostnih skupin (36 do 70 let) mnenja, da domorodci nimajo vere in so izredno neverni ljudje. Obema skupinama vprašanih pa je skupno to, da so mnenja, da bi morali imeti staroselci enake agrarne pravice kot ostali državljani.

KLJUČNE BESEDE: Avstralija, avstralski domorodci, religija, sanjski čas.

THE RELIGION OF AUSTRALIAN ABORIGINS

My theses is portraying the religion, religious customs and belief system of Australian indigenous people, the Aborigines. I wanted to find out if the white Australians consider the Aboriginies to be religious people and to get some insight into their attitude towards Aboriginal belief system and wheater they think that Aboriginal people, as the indigenous people should be intitled to more land rights. The first part of the theses emphasizes on the history of the Australian Aborigins, the first contact with them and the theoretical components of religion in general. The theses than progresses into more detailed depiction of Aboriginal belief system (their myths and legends). The empirical part contains the analyzed results of the questionnaire. With the help of the questionnaire I got the general opinion of the white Australians about the religion of the indigenous people of Australia. The results show that the younger generation (18-35) consider the Aboriginies to be religious and would like to know more about their belief system, where as the older generation (35-70) think that they are not very religious. Both generations think that the Aboriginies should have the same land rights as the rest of Australian citizens.

KEY WORDS: Australia, indigenous people, religion, dreeming time.

KAZALO

1 UVOD	7
2 ZGODOVINSKI PREGLED: AVSTRALIJA IN NJENI PRVOTNI PREBIVALCI	9
2.1 »Odkritje« Avstralije.....	9
2.2 Kdo so avstralski domorodci oziroma staroselci.....	10
2.3 Zgodovina staroselcev.....	11
2.4 Naselitev Avstralije in upor staroselskega prebivalstva.....	12
2.5 Staroselci danes.....	15
2.6 Avstralija vs. staroselci v politiki.....	16
3 STAROSELCI, NJIHOVA ZGODOVINA IN TRADICIONALNO ŽIVLJENJE	23
3.1 Sanjski čas.....	24
3.2 Tradicija in staroselci.....	25
3.1.1 Cikel življenja.....	27
3.1.2 Zemlja.....	29
4 RELIGIJA AVSTRALSKIH STAROSELCEV	31
4.1 Kaj je religija.....	31
4.2 Religijska struktura Avstralije.....	31
4.3 Staroselci in religija.....	34
4.4 Totemizem in Durkheim.....	35
4.5 Simbolizem in Durkheim.....	37
5 MITOLOGIJA STAROSELCEV	44
5.1 Miti in legende.....	44
5.2 Mitologija avstralskih staroselcev.....	47
5.3 Prikaz mitov in legend.....	48
5.3.1 Kako je bilo ustvarjeno sonce.....	48
5.3.2 Kako so bile ustvarjene zvezde.....	49
5.3.3 Mavrična strupenjača.....	50
5.3.4 Nastanek lune.....	51
6 EMPIRIČNI DEL	53
6.1 Namen in cilji raziskave.....	53
6.2 Razčlenitev, podrobna opredelitev in omejitvev raziskovalnega problema.....	53
6.2.1 Raziskovalna vprašanja.....	53
6.2.2 Raziskovalne hipoteze.....	54
6.2.3 Spremenljivke.....	54
6.3 Metoda.....	55
6.3.1 Raziskovalna metoda.....	55
6.3.2 Raziskovalni vzorec.....	55
6.3.3 Tehnike in postopki zbiranja podatkov.....	56
6.3.4 Organizacija in obdelava podatkov.....	56
6.3.5 Rezultati obdelave podatkov in njihova interpretacija.....	56
7 SKLEP IN ZAKLJUČEK	63
8 LITERATURA	66
9 PRILOGA A: SURVEY POLE	68

KAZALO TABEL

Tabela 2.1: Tabelarni prikaz odgovorov na vprašanje: Koliko po vašem mnenju vlada naredi za staroselce?	21
Tabela 2.2: Tabelarni prikaz odgovorov na vprašanje: Ali naj imajo avstralski Aborigini drugačne pravice kot drugi prebivalci?	22
Tabela 4.3: Ali pripadate kateri od cerkva/religij? V primeru da, kateri od naštetih pripadate?	31
Tabela 4.4: Rezultati vprašanja: Ne glede na to ali se udeležujete verskih združenj ali ne, nas zanima kako bi se definirali?	33
Tabela 6.5: Tabela prikaz značilnosti vzorca: spol	55
Tabela 6.6: Tabelarni prikaz odgovorov na vprašanje: Ali mislite da imajo avstralski staroselci religijo?	57
Tabela 6.7: Tabela prikaz odgovorov na vprašanje: Ali dojemate avstralske staroselce kot:	58
Tabela 6.8: Tabela prikaz odgovorov na vprašanje: Ali se/ste se kadarkoli zanimali o verskih običajih avstralskih staroselcev?	59
Tabela 6.9: Tabela prikaz odgovorov na vprašanje: Kako dobro poznate zgodovino avstralskih staroselcev?	60
Tabela 6.10: Tabela prikaz odgovorov na vprašanje: Kakšne agrarne pravice naj bi po vašem mnenju uživali avstralski staroselci v primerjavi z ostalimi avstralskimi državljani? ..	61
Tabela 6.11: Tabela prikaz odgovorov na vprašanje: Koliko po vašem mnenju naredi avstralska vlada za avstralske staroselce?	62

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Grafični prikaz verske pripadnosti	32
Graf 4.2: Grafični prikaz vernosti oseb	33

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Prikaz sanjskega časa avstralskih staroselcev	25
--	----

1 UVOD

Na svetu poznamo veliko vrst verovanj, naj si bodo to vere, ki so priznane in znane vsem ali pa le sistem verovanj, običajev in ceremonij, ki niso splošno znane, niso točno definirane, pa vseeno dajejo tolažbo in uteho ljudem, ki v to verjamejo.

Avstralske staroselce so dojemali in jih mogoče še dojemajo kot primitivno ljudstvo, ljudstvo, ki brez ciljno tava po suhi avstralski zemlji, ki je organizirano v enostavne klane s primitivnim, kulturnim, družbenim in religioznim življenjem. Od odkritja domorodcev pa vse do danes se ta slika počasi spreminja, svetovno prebivalstvo je vse bolj osveščeno, verovanje domorodcev ter njihovi običaji pa vedno bolj zanimajo tudi znanstvenike. S svojim raziskovanjem skušajo dokazati, da je avstralska staroselska kultura ena najstarejših in najdalj neprekinjeno živečih kultur na Zemlji.

Avstralski staroselci se počutijo povezani z zemljo na kateri živijo, kar se odraža v njihovih mitih in legendah. Ob kolonizaciji Avstralije je belo prebivalstvo pobilo ali izgnalo staroselce z njihovega ozemlja, jim odvzelo njihove svete kraje, kar je še danes jabolko spora med staroselskim prebivalstvom in avstralsko vlado.

V diplomskem delu sem poizkusila celovito predstaviti religijo avstralskih staroselcev. Dotaknila sem se zgodovinskega ozadja kontinenta, od odkritja do stika belcev s staroselskim prebivalstvom in tradicionalnega življenja domorodcev, ki je tesno povezano z naravo. Opisala sem verske obrede in rituale, ki so izredno pomembni za razumevanje njihovega religioznega življenja.

Staroselci in njihovo versko življenje predstavljajo veliko uganko mnogim raziskovalcem. Kot plemenska družba ne premorejo pisane besede, zato se pojavlja mnogo različnih teorije ter študije. Nekateri razumejo njihovo religijo kot animizem, drugi kot totemizem ali celo kot poseben primer magičnega udejstvovanja.

Cilji, ki sem jih želela z diplomskim delom doseči, so naslednji:

- opredeliti osnovne pojme: religija, avstralski staroselci, vera avstralskih staroselcev, miti in legende,
- ugotoviti, kako avstralska družba dojema prvotne, avtohtone prebivalce svoje države in njihovo religijo in
- dognati ali je odnos avstralskih državljanov do staroselcev bolj pozitiven ali bolj negativen.

2 ZGODOVINSKI PREGLED: AVSTRALIJA IN NJENI PRVOTNI PREBIVALCI

2.1 »Odkritje« Avstralije

Prepričanje, da obstaja tako imenovana *Terra Australias Incognita* ali Neznana južna zemlja, je sprožilo raziskovanje južno od ekvatorja.

Kljub temu, da so bili španski raziskovalci izredno zainteresirani za Neznano južno zemljo, so bili Nizozemci tisti, ki so v zgodnjem 17. stoletju izvedli največ raziskovalnih akcij pri odkrivanju Avstralije. Nizozemci so namreč imeli že dobro vpeljano blagovno menjavo v takratnih Vzhodno-indijski nizozemski deželi danes imenovani Indoneziji, nedaleč stran od Avstralije (Lawrence in drugi 1991).

Nizozemci so:

- raziskali večino zahodne obale Avstralije,
- odkrili Tasmanijo in jo poimenovali dežela Van Diemen (Van Diemen's land) in
- zarisali zaliv Carpenteria.

Za vzhodni, veliko bolj prazni del se niso kaj dosti zanimali in so ga poimenovali Nova Nizozemska (New Holland).

Mnenje Nizozemcev leta 1644 o Novi Nizozemski je bilo »Dežela nima ničesar, kar bi nam lahko prineslo dobiček. Obdana je s pustimi plažami, kjer nimajo niti riža niti kakršnegakoli omembe vrednega sadja« (Lawrence in drugi 1991, 59).

Konec 17. stoletja in skozi 18. stoletje so se za Avstralijo začeli zanimati tako Francozi kot tudi Britanci.

Leta 1688 je William Dampier pristal na zahodni obali Avstralije, ker je njegova ladja potrebovala popravila in ne z namenom, da odkrije deželo. Ponovno se je vrnil leta 1699 in jo imenoval »Suha in zaprašena dežela«. Kmalu po tem, ko je John Campbell, znan angleški pomembnež, zapisal, da bi Britanija to deželo morala poseliti, so izvedli akcijo in poslali britansko ladjevje podrobno raziskat novo zemljo. Eno teh posadk je vodil James Cook, ki je

tako postal izredno pomemben člen pri odkrivanju Tihega oceana s povezovanjem lukenj v zemljevidih z novo odkritimi otoki in deželami (Lawrence in drugi 1991).

Britanska vlada je Jamesa Cooka poslala na triletno plovbo okoli sveta in mu naročila naj vsako še ne osvojeno zemljo zariše na zemljevid in razglasi za britansko ozemlje. Tako je na poti do Avstralije obšel Tahiti, ki je bil že francoski, zarisal in osvojil Novo Zelandijo ter s svojo ladjo Endeavour 29. aprila 1770 prispel na kraj, ki so ga poimenovali Botany bay. Plovbo je nadaljeval ob vzhodni obali ter se ustavljal na različnih mestih vzdolž obale proti severu dežele. Objadral je Veliki koralni greben in Rt Jurija, kontinent je poimenoval New South Wales in ga po naročilu Velike Britanije in v imenu kralja Georga III razglasil za britansko ozemlje (Lawrence in drugi 1991).

James Cook je ob svojem prvem stiku z avstralskimi domorodci zapisal: »So veliko bolj srečni od nas Evropejcev; zemlja in morje jim dajeta vse kar rabijo za življenje, skratka, stvar, ki jim jih ponujamo ne pripisujejo nobene vrednosti, hkrati pa se nočejo ločiti od nobene stvari, ki jo že imajo in uporabljajo v zameno za to, kar jim ponujamo mi. To po mojem mnenju pomeni, da so prepričani, da imajo vse kar potrebujejo za preživetje in življenje« (Lawrence in drugi 1991, 66).

2.2 Kdo so avstralski domorodci oziroma staroselci

Clarke (2003, 5) je zapisal, da so predniki sodobnih avstralskih staroselcev prispeli v Avstralijo pred približno 50.000 leti in so se tekom naselitve tudi spreminjali ter se tako prilagodili na vedno spreminjajoče se okolje. Glede na to, da se morska gladina in celotni oceani z leti širijo in ožijo, obstajata dve možni poti po katerih naj bi prvi prebivalci naselili Avstralijo: iz Azije preko Timorja na severo-zahodno polico Avstralije in s preseljevanjem z otoka na otok prek Sulawezija do Nove Gvineje po kopnem, ki je danes pod morsko gladino Arafurskega morja, vse do današnjega avstralskega ozemlja.

Prvi arheološki dokazi njihove naselitve so najdeni v južno-vzhodnem delu Avstralije, pri jezeru Mundo. Bambrickova (1994, 60) je zapisala, da so avstralski staroselci med prvimi modernimi anatomsko pravilnimi Homosapiensi na zemlji, vendar je splošno sprejeto dejstvo,

da staroselci sodijo med avstraloidi (imajo neke skupne značilnosti z mongoloidi, kavkazoidi in negroidi).

2.3 Zgodovina staroselcev

Clarke (2003, ix) je v svoji knjigi zapisal, da so bili avstralski staroselci žrtve kolonizacije s strani Evropejcev, česar velik del ni preživel, preživeli so pa tisti, ki so se odtujili od svoje zemlje in so posledično izgubili svojo kulturno tradicijo. Kulturo staroselcev so Evropejci ostro kritizirali, imeli so jo za primitivno, predvsem zaradi očitne preprostosti njihovih orodij za lovljenje in nabiranje. Ne glede na kritike Evropejcev, so staroselci imeli in še imajo edinstven način življenja, so globoko duhovno navezani na svojo zemljo, imajo močne socialne vezi in načine, ki jim omogočajo, da s pomočjo svojih tradicij na inovativen in kreativen način reagirajo in se prilagajajo na kakršnekoli spremembe.

Staroselci so se preživljali kot polnomadski lovci in nabiralci. Živeli so v sožitju z naravo in vsemi drugimi živimi bitji v majhnih plemenskih skupnostih. Starejši so bili plemenski starešine, ki so bili nosilci plemenskih zakonov in pravil. Dediči teh pravil so bili mlajši moški, ki so se ukvarjali z ribolovom in lovom. Ženske so imele lastno duhovno življenje in rituale povezane s svojo osnovno nalogo, ki je bila nabiranje hrane in skrb za plemenske starešine in otroke. Moški so lovili kenguruje, emuje, race in druge živali in pri tem uporabljali bumerang in posebno lučalno kopje imenovano *woomera*. Ženske so nabirale uporabne rastline, razne vrste korenin, jagod, gomoljev, ličinke, žuželke in zaloge medenih mravelj. Kadar je začelo primanjkovati hrane so se plemena preselila drugam. Tako niso imeli stalnih naselbin, ampak so si navadno v bližini vode zgradili majhne tabore, ki so jih sestavljale preproste kolibe iz lesa in lubja (Mudrooroo 1994).

Pripadali so več kot 500 različnim plemenskim skupinam, od katerih je vsaka zasedla svoje ozemlje in govorila lasten jezik. Danes najbolj znane staroselske skupine so: Aranda, Bidjandjadjara, Gurindji, Gunwinggu, Kamilaroi, Murngin, Tiwi, Wailbri, Wurora in Yiriyoront.

V preteklosti so bili evropski opazovalci avstralskih staroselcev prepričani, da so le-ti le pasivno povezani s svojim okoljem, da se na najdene vire odzivajo na ad hoc način in

brezciljno tavajo po ozemlju in čakajo na to, kaj jim bo narava v vsakem sezonskem obdobju ponudila v smislu hrane in drugih dobrin. Z vidika Evropejcev, kot sta bila Cook in Dampier, ki so bili navajeni na dobro organizirano, bodisi ruralno bodisi urbano življenje, je bilo novoodkrito ozemlje divje in nenaseljeno in je v njihovih očeh predstavljalo »terra nullius«, nikogaršnja zemljo, torej zemljo brez legalnih lastnikov.

Kot ugotavlja Clarke, (2003) točno število celotne populacije staroselcev leta 1788, ko so v Avstralijo prispeli prvi britanski priseljenci ne bo nikoli znano. Velika večina prvih poročil iz novoodkrite Avstralije popisa prebivalstva ni niti omenjala, kaj šele, da bi preštevala prvotne avstralske prebivalce, saj do leta 1967 niso imeli pravic, ki jih imajo prebivalci, pač pa so jih imeli za del flore in favne osvojenega ozemlja.

Ocene se gibljejo od konservativnih 250.000 do bolj špekulativnih 1.000.000 ljudi. V začetku 20. stoletja so antropologi ocenili celotno, pred-evropsko Avstralijo, na približno 300.000 ljudi, oziroma eno osebo na 19 km² po vsej državi. V Tasmaniji naj bi bilo pred prihodom Evropejcev med 3000 in 5000 staroselcev, kar pomeni ena oseba na vsakih 13,5 do 22 km².

2.4 Naselitev Avstralije in upor staroselskega prebivalstva

Po vrnitvi v Veliko Britanijo je James Cook leta 1771 napisal poročilo o ozemlju, ki ga je poimenoval New South Wales ali Novi južni Wales. Čeprav je bil Cook izredno navdušen nad novim ozemljem, britanska vlada ni takoj ukrepala in sicer zaradi dveh razlogov:

- v britanskih kolonijah v Ameriki so se začeli upori, kar je začelo zbujati skrb v vladi in zaradi česar so bili izredno skeptični glede ustanovitve nove kolonije in
- Britanija je imela dobro vpeljana trgovsko postojanko v Indiji, ki je pokrivala pacifiško območje in zato ni potrebovala nove menjalniške baze.

Lawrence in drugi (1991) ugotavljajo, da so spremembe, ki so nastajale v Veliki Britaniji med leti 1771 in 1784, prisilile britansko vlado, da je začela resneje razmišljati o ustanovitvi kolonije v Avstraliji. Razlog za njihovo odločitev je bil v tem, da je število kriminalnih dejanj na Otoku hitro naraščalo, število kaznjencev se je povečevalo, prostora za njih pa je začelo počasi primanjkovati. Razlogi za to so bili:

- povečanje populacije v 18. stoletju,
- spremembe v agrikulturi in industriji so povzročile veliko brezposelnost na podeželju in prenaseljenost mest,
- izboljšale so se metode odkrivanja kriminalnih dejanj, kar je privedlo do uspešnejših aretacij kriminalcev in
- Amerika je zmagala v svoji vojni za neodvisnost leta 1775, kolonije spremenila v zvezne države Amerike in onemogočila Veliki Britaniji transport njenih kaznjencev v bivše kolonije v Ameriki.

Ob podrobnejšem premisleku je vlada pretehtala mogoče rešitve. Graditi nove ječe je bila predraga rešitev, zapirati ljudi v Hulke¹ je bilo sicer malce cenejša rešitev, vendar so se v njih vedno začele širiti bolezni, ki so se predstavljale nevarnost za drugo prebivalstvo.

18. avgusta 1786 se je britanska vlada, po dobrem premisleku, odločila za poselitev Botany Baya v Novem južnem Walesu in ga razglasila za kazensko kolonijo (Lawrence in drugi 1991).

Prvi ekspediciji je poveljeval kapitan Arthur Phillip, ki je kasneje, oktobra 1786, postal prvi guverner Novega južnega Walesa. 13. maja leta 1787 so odpluli s tremi ladjami polnimi zalog in s šestimi napolnjenimi s 750 zaporniki. V Botany Bay so prispeli 20. januarja 1788. Plovba je trajala 8 mesecev in en teden, potekala je v štirih fazah. Ustavili so se na Kanarskih otokih, v Riu de Jeneiru, v Cape Townu in nazadnje prispeli v Botany Bay. Med plovbo je umrlo le 23 zapornikov (Lawrence in drugi 1991).

Ob pristanku v Botany Bayu, kapitan Arthur ni bil zadovoljen z razmerami, zato je odplul malce dalj na sever v zaliv, ki ga je poimenoval Port Jakson, kjer je danes osrednje potniško пристanišče Sydneya. Ker je bil z razmerami v tem zalivu bolj zadovoljen, so se 26. januarja

¹Hulk - velika ladja, ki ni namenjena plovbi, pač pa je v njej ogromno majhnih celic in služi kot ječa. Britanci so jih uporabljali namesto pravih, grajenih ječ ter jih imeli zasidrane ob svojih obalah. Celice so bile izredno majhne in natlačene, v njih so vladale grozne nehigienske razmere. Zaradi vlage in vlažnega britanskega podnebja, slabih higienskih razmer ter ogromnega števila zapornikov so se v njih začele hitro širiti bolezni in jetniki, ki so bili obsojeni na hulke so po navadi v njih tudi hitro umrli.

1788 vse ladje preselile severno od Botany Baya in se dokončno zasedle v Port Jaksonu. Od tega dne naprej, je 26. januar nacionalni praznik, dan Avstralije, ki ga slavijo še danes (Lawrence in drugi 1991).

Do prvega stika med Arthurjem Phillipom in avstralskimi staroselci je prišlo 22. januarja 1788. Nanj so očitno naredili močan vtis, saj je v svojem dnevniku zapisal: »Zaliv sem poimenoval Zaliv Moškosti (Manly Cove), zaradi samozavesti in pravega moškega obnašanja ter odnosa do narave, ki so ga pokazali domorodci« (Lawrence in drugi 1991, 101).

Kljub temu je imel Phillip kar nekaj težav s staroselci, kajti:

- poseljeval je ozemlje, ki so si ga lastili domorodci in
- britanska vlada mu je naročila, da razvije prijateljske odnose z domorodnim prebivalstvom, vendar naj prepreči vpliv britanskega načina življenja na življenje domorodcev.

Tako so bili odnosi s staroselci včasih dobri, včasih slabi in nasilni. Kaznjencem je prepovedal stik z domorodci in se odločil, da do staroselcev pristopi na dva načina:

- jasno jim je dal vedeti, da je orožje novih naseljencev močnejše od tega, ki ga premorejo oni sami in
- vzpostavil je prijateljske odnose z njimi tako, da je spoznal in osvojil staroselske navade in običaje in staroselcem predstavi britanski način življenja.

Staroselci so postali vedno bolj agresivni do belega ljudstva. Spoznali so, da so »obiskovalci« tu z namenom in da bodo tu tudi ostali, da jim uničujejo njihove zaloge hrane, da so njihove ženske v nevarnosti, ter da jih je vedno več umira zaradi bolezni, ki so jih z naselitvijo s seboj prinesli beli prebivalci. Po ugotovitvah Ferfile (1995) je imela Avstralija leta 1850 405.000 prebivalcev, deset let pozneje pa 1.146.000 prebivalcev, kar je kar velik naskok. Zadnji transport kaznjencev je bil leta 1868, kar je celotno številko prepeljanih zapornikov povzpelo na 168.000.

Seveda v Avstraliji niso bili samo zaporniki, pač pa tudi veliko število svobodnih preseljencev, ki so se tam naselili v upanju na boljše življenje, izkoriščanje še ne uporabljenih virov, predvsem v rudarstvu, iskanju zlata in dragih kamnov. S povečevanjem zanimanja za

rudarstvo in industrijo je belo prebivalstvo vse bolj uničevalo naravo in živa bitja, ki so bila za avstralske staroselce bistvenega pomena za preživetje, kot tudi njihovo duhovno življenje. To je nezadovoljstvo domorodcev še povečevalo in spopadi med belci in staroselci so bili vse pogostejši. Začeli so se masovni pokoli domorodnega ljudstva, Atwood (2005) ga je imenoval celo genocid, ki je trajal vse do konca 19. stoletja.

2.5 Staroselci danes

Kot ugotavlja Beckett (1994), sedanji staroselski način življenja ohranja le malo tega kar je bilo plemensko. Stare plemenske skupnosti so razbite in odmaknjene daleč v notranjost dežele, medtem ko se je lokalna populacija pomešala z belo. Inicijacije deklet in fantov niso izvajali že več kot petdeset let; starih pravil družinskih običajev, vključno z dogovorjenimi porokami, niso le zanemarili pač pa tudi pozabili; primarni jezik se doma govori le še poredkoma, tako da se ga tudi nove generacije več ne učijo. Prehranjevalne navade so se popolnoma spremenile. Ena izmed redkih stvari, ki se je prenesla iz roda v rod je navada jesti kengurujevo meso, ki so ga pogosto jedli, ko so še živeli v plemenskih skupnostih. Čeprav so izgubili velik del svoje kulture, pa se le-tej še vedno niso pripravljene odpovedati in prevzeti t.i. avstralskega načina življenja, kot nekateri zagovorniki asimilacije mislijo, da bi ga morali.

Po mnenju Barwickove (1994) je najustreznejši pomen besede staroselec ta, kot ga razumejo temni ljudje jugovzhodne Avstralije namreč, da vključuje vse osebe, ki imajo staroselske prednike. V njihovih očeh pomeni biti staroselec, pripadati in biti lojalni majhnim sorodstvenim in prijateljskim skupnostim, ki so razpršene v svetu belcev.

Za staroselce je osnova njihovih subkulturnih povezav predvsem družina in lokalnost. Ljudi identificirajo tako, da poizvedo od kod prihajajo in kdo je del njihove družine in ne kaj je njihov poklic. Te subkulture poudarjajo predvsem pripadnost in njihovi pripadniki si delijo močno navezanost na zemljo, ki obdaja njihove rezervate, mesta kjer so živeli, delali in sedaj tudi počivajo njihovi predniki.

Beckett (1994) pravi, da sorodstvo, ki ga oseba pozna v času svojega življenja, daje le-tej občutek varnosti, povezanosti ter tako ekonomsko kot tudi čustveno podporo. Je bistvenega pomena za preživetje etnične manjšine kjer zanikanje lastnih korenin ter zanemarjanje svojih

obveznosti lahko uniči tako rasno skupino. Zaradi teh razlogov še vedno večina staroselskega prebivalstva živi v skupnih gospodinjstvih. V moderni staroselski subkulturi tako še vedno ostajajo nekateri elementi tradicionalne kulture:

- »stari zakon« še vedno prepoveduje poroke med prvo in drugo generacijo bratrancev in sestričen,
- verovanja v določene duhove ter prinašalce nesreče in smrti so še prisotna,
- nekatera zelišča in uporaba naravne medicine se še vedno uporabljata in
- nekateri od starejših načinov žalovanja so še sprejemljivi in se dostikrat tudi uporabljajo.

Staroselske subkulture, ki so se tekom let razvile v ruralnem okolju, povezujejo norme in vrednote, ki so izredno tradicionalne pri staroselskem prebivalstvu, skupaj s tipičnimi karakteristikami migrantskega življenja, ki so ga s seboj prinesli belci. To so predvsem: pridobitev in preferenca pri zaposlitvi, njihova nuja po nomadskem življenju, radodarnost in deljenje tega kar imajo s svojo širšo družino ter njihovo nezanimanje za dosežke in materialno lastnino, ki je statusni simbol naseljenega belega prebivalstva.

2.6 Avstralija vs. staroselci v politiki

Po besedah Barwickove (1994, 30) so staroselci člani manjšine, ki že dolgo uživa posebne zakone in je pod vladno kontrolo. V poročilih nacionalnih politik asimilacije pravijo, da avstralski staroselci sestavljajo skupino, ki se od vseh drugih ne razlikuje samo po svojih fizičnih lastnostih, pač pa tudi po načinu življenja, ki je nesprejemljiv za ostali avstralski narod. Vlada, tisk, kot tudi družba, še vedno govorijo o »staroselskem problemu« in zahtevajo »popoln sprejem avstralskega načina življenja s strani staroselskega prebivalstva.«

Mišljenje, ki je prevladovalo v politiki prve polovice 20. stoletja, je bilo, da bo domorodno prebivalstvo izumrlo, in da nimajo prihodnosti v avstralski družbi. Staroselsko prebivalstvo je bilo do takrat v večjih predelih Avstralije popolnoma izključeno iz vsakdanjih in regionalnih politik, kar pa se je začelo spreminjati v poznih 30-ih letih 20. stoletja in po drugi svetovni vojni, ko so sprejeli dejstvo, da domorodci ne bodo izumrli, in da se bodo na dolgi rok asimilirali.

Kot ugotavlja Markus (2001, 19) je bil glavni cilj politike »da bodo vsi ljudje staroselskega porekla sami želeli prevzeti podobne standarde obnašanja in stila življenja kot drugi avstralski prebivalci ter tako živeli kot člani enotne avstralske družbe, uživali enake pravice, privilegije kot tudi dolžnosti ter razvili enako lojalnost do države kot drugi državljani.« Avstralsko prebivalstvo se je sicer počasi začelo odpirati tej ideji, vendar pa vsi domorodci niso bili prepričani, da je to res pot po kateri želijo iti. Kritike in ideje o asimilaciji so se stopnjevale vse do sredine 60-ih let prejšnjega stoletja.

Markus (2001) pravi, da so do 1940 v socialni sferi dosegli, da staroselsko prebivalstvo ni bilo več popolnoma izključeno na podlagi rase. Posledično so staroselci dobili enake pravice, vendar le, če so se samostojno preživljali v beli družbi. Pravica do pokojnine, denarnega nadomestila za brezposelnost ter porodniškega nadomestila so bile odobrene staroselskemu prebivalstvu leta 1959 pod pogojem, da avstralski staroselec ni razvrščen kot »nomad«, kar pa so opustili leta 1966. Volilna pravica je bila odobrena vsem polnoletnim staroselcem leta 1962.

Avstralija je država, ki je razdeljena na veliko federalnih področij, kar pomeni, da so se zakoni na ravni federalnih enot sprejemali v različnih letih in bili različno naklonjeni oziroma nenaklonjeni staroselskem prebivalstvu. Viktorija in New South Wales sta odobrili in sprejeli staroselsko prebivalstvo kot popolne državljane federativne države leta 1957 in 1963, Južna Avstralija leta 1966, medtem ko sta Zahodna Avstralija in Queensland v svojih zakonih še ohranjali elemente rasne diskriminacije in popolno sprejeli staroselce šele konec desetletja.

Eden pomembnejših referendumov nacionalne zgodovine Avstralije se je zgodil leta 1967, ko so elektorati z 91 % glasov dobili večjo avtonomnost glede staroselskih vprašanj. Prvo protidiskriminatorno zakonodajo so uvedli v Južni Avstraliji leta 1966 z omejenimi pravicami do zemlje, ki so jih predali le še nekaj drugim staroselskim rezervatom. Večje spremembe so se zgodile po letu 1972, ko so začeli podpirati in pomagati staroselskem prebivalstvu pri ohranjanju in razvoju njihove kulture, jezika, tradicije in umetnosti, tako da le-te postanejo del vsakdanjega življenja v tej kulturno razdeljeni avstralski družbi.

Whitam je v svoji volilni kampanji leta 1972 prisegel, da bodo avstralski staroselci dobili pravice do svoje zemlje »ne samo zato, ker si to nedvomno zaslužijo, pač pa zato, ker celoten avstralski narod cveti, medtem, ko so avstralskim domorodcem odvzete pravice do lastne

pozicije v narodu« (Markus 2001, 21). Po Whitamovih besedah je cilj njegove vlade »vrniti staroselcem njihovo izgubljeno moč in pravico, da se sami odločajo glede svojih ekonomskih, socialnih in političnih zadev« (Markus, 2001, 21).

Vzpostavili so Oddelek za staroselske zadeve in tam uvedli staroselske programe. Proračun, ki je bil dodeljen tem programom se je iz leta v leto povečeval ter tako narasel s \$ 30.9 milijonov leta 1971/72 na \$ 61.4 milijone leta 1972/73 ter na \$ 185.8 milijonov leta 1975/76. Vzpostavili in financirali so kar nekaj novih institucij namenjenih staroselcem, med drugim tudi medicinski center za staroselce in staroselski pravni oddelek (Markus 2001).

Čeprav so bila leta od 1974 do 1984 črna leta za avstralsko družbo in čeprav je vlada zmanjšala svoj proračun namenjen za porabo domačega proizvoda z 10 % na 0.6 %, so se v Zahodnem Teritoriju vseeno držali obljubljenih pravic glede zemlje. Kljub zategovanju pasu so v Južni Avstraliji in Novem južnem Walesu ustanovili fond za nakup zemlje namenjene staroselskim skupinam. Do leta 1983 so staroselci tako kontrolirali 28.76 % ozemlja Severnega Teritorija Avstralije, 10.9 % Južne Avstralije in 9 % Zahodne Avstralije. Čeprav je to veliko področje ozemlja Avstralije, je to ozemlje predano staroselcem le za določen čas in ni bilo vrnjeno v roke staroselskemu ljudstvu za vedno, čeravno je ozemlje, ki jim je bilo namenjeno, neprimerno za kmetovanje ali druge pridobitne aktivnosti razen rudarstva. V vzhodnih državah Avstralije; Queenslandu, New South Walesu, Victoriji in Tasmaniji pa staroselsko prebivalstvo praktično ni dobilo nobene zemlje, manj kot 200 km².

Kot poudarja Markus (2001) so migracijske in naselitvene politike imele izredno pomembno vlogo že v 80-ih in 90-ih letih, v ospredje so začele prihajati predvsem staroselske zadeve, predvsem tiste v zvezi z zemljo ter spravo med staroselskim in belim prebivalstvom Avstralije. Po zmagi delavske stranke leta 1983 je minister za staroselske zadeve oznanil, da bo nova državna zakonodaja slonela na petih načelih:

- zemlja gre v trajno last staroselcem,
- zaščita svetih mest,
- kontrola rudarske industrije,
- izplačilo dobička in
- izplačila kompenzacije za izgubljeno zemljo, kjer bo višina le-teh določena naknadno.

V Zahodni Avstraliji so pod taktirko Burkove vlade uvedli najemne pogodbe, kjer naj bi staroselsko prebivalstvo uživalo izredno omejene pravice do zemlje. Ta federalna zakonodaja je bila ovržena leta 1986 na pobudo tako rudarskega in cerkvenega združenja kot tudi staroselske skupnosti, ki ni bila pripravljena sprejeti ponujenih pravic v tako omejenem obsegu.

Pod zgoraj omenjeno novo zakonodajo, kot je zapisal Markus (2001), so v Zahodnem Teritoriju in Južni Avstraliji ozemlje Pitjantjatjara in ozemlje Maralinga predali v trajno last avstralskim staroselcem (leta 1981 in 1986). V New South Walesu so ustanovili zemljiške svete leta 1983 in tako pridobili zemljo v trajno last. Ustanovili so tudi zemljiško blagajno, kamor so prejeli 7.5 % od državnih davkov na zemljo. S tem denarjem naj bi v prihodnjih 15-ih letih odkupovali zemljo, ki bi jo nato vračali staroselskemu prebivalstvu. Vendar se to ni zgodilo v obsegu, ki so ga pričakovali. V Victoriji in Tasmaniji je staroselsko prebivalstvo ostalo skoraj čisto brez lastništva nad svojo zemljo. Do leta 1989 so staroselci pridobili skoraj 13 % celotnega ozemlja, vendar jim, razen v Zahodnem teritoriju in Južni Avstraliji, to ozemlje ni pripadlo v trajno last, pač pa le v najem, poleg tega je ozemlje, ki si ga lastijo, po evropskih standardih popolnoma neuporabno; večinoma je to puščava, polpuščava ali močvirnato ozemlje.

Tabela 2.1: TABELARNI prikaz lastništva zemlje avstralskih staroselcev v različnih zveznih državah Avstralije

Država / Teritorij	1983				1989			
	Trajna last (km ²)	Najemno (km ²)	Rezervat (km ²)	V % od celotnega ozemlja	Trajna last (km ²)	Najemno (km ²)	Rezervat (km ²)	V % od celotnega ozemlja
New South Wales in Australian Capital Territory	171	107		0.0003	507	842		0.16
Victoria	20			0.0001	32			0.01
Queensland	5	12.524	19.671	1.86	5	31.990	95	1.86
Zahodna Avstralija	30	35.307	190.654	8.95	35	103.327	202.223	12.1
Južna Avstralija	106.764	506		10.9	183.649	508		18.71
Tasmania	1			0.002	2			0.003
Zahodna Avstralija	366.297	19.604		28.67	453.123	26.009	45	35.59
Avstralija	473.288	68.048	210.325	9.75	637.353	162.576	202.363	13.05

Vir: Markus (2001, 23).

Pri predvidevanju dolgoročnih trendov staroselske politike je izredno težko oceniti, kako se bo mnenje družbe odzivalo na spremembe. Res pa je, da je bilo od leta 1980 izredno veliko narejeno na področju staroselskih zadev.

Markus (2001) je v svoji knjigi vključil tudi rezultate raziskave, ki je bila izvedena med avstralskim prebivalstvom. Na postavljeno vprašanje »Koliko po vašem mnenju vlada naredi za staroselce« je v zadnjih 30-ih letih prišlo do kar velikih sprememb. S 75 % vprašanih, ki so rekli »dovolj« in »premalo« med letoma 1976 in 1982 na 60-65 % v obdobju med decembrom 1983 in oktobrom 1984. Leta 1990 je na vprašanje odgovorilo le 37 % vprašanih.

Tabela 2.1: Tabelarni prikaz odgovorov na vprašanje: *Koliko po vašem mnenju vlada naredi za staroselce?*

	1976	1978	1981	1982	1983	1984	1990	1996	2000
»About right«	75 %	72 %	75 %	74 %	65 %	63 %	37 %	34 %	31 %
»Not enough«									

Vir: Markus (2001, 23).

Leta 1996 je na vprašanje *»Ali odobravate ali ne odobravate \$ 400 milijonsko zmanjšanje vladne podpore za staroselske zadeve?«* negativno odgovorilo 34 % vprašanih, medtem ko se jih 8 % ni moglo odločiti za odobravanje oziroma neodobravanje. Enake rezultate so v istem letu dobili na trditev *»da so federalne vlade do staroselcev preveč radodarne«*.

Leta 2000 so na zahtevo zunanjega ministra naredili raziskavo, kjer so postavili trditev, da *»v primerjavi z ostalimi avstralskimi prebivalci, staroselci uživajo preveč pomoči s strani federalnih vlad.«* 31 % vprašanih je to trditev zanikalo. Ko so trditev malce spremenili iz preveč radodarne v *»da dobivajo preveč pomoči«*, se to ni bistveno spremenilo (Markus 2001).

Raziskave so pokazale, da večina avstralskega prebivalstva želi naj *staroselsko prebivalstvo uživa enake pravice in ugodnosti, kot drugi prebivalci Avstralije.*

Med leti 1979 in 1988 je na trditev *»Zaradi posebnih problemov, ki jih ima staroselsko prebivalstvo, naj ima le-to več pravic in ugodnosti kot belo prebivalstvo.«* neodobravanje poskočilo s 66 % na 93 %. Leta 2000 je na vprašanje *»Ali menite, da bi staroselsko prebivalstvo moralo imeti posebne pravice kot so/.../ ter posebna mesta v parlamentu?«* 58 % vprašanih odgovorilo z NE in 35 % z DA.

Na vprašanje *»Ali naj imajo avstralski staroselci posebne agrarne pravice?«* je ponovno velika večina odgovorila z NE. Ko so vprašanje spremenili v *»Ali naj imajo avstralski staroselci drugačne pravice kot drugi prebivalci Avstralije?«*, so raziskave pokazale, da med 70-80 % vprašanih meni, da bi morale biti pravice enake (najnižje leta 1993, najvišja leta 1994), med 10–19 %, da bi morali imeti staroselci več pravic (najnižje leta 1994 in najvišje leta 1993) in med 5–10 % naj bi imeli staroselci manj pravic (10 % leta 1984).

Tabela 2.2: Tabela prikaz odgovorov na vprašanje: *Ali naj imajo avstralski Aborigini drugačne pravice kot drugi prebivalci?*

	1983	1984	1993	1994
	%	%	%	%
Več	13	12	19	10
Enako	78	72	70	80
Manj	5	10	5	6

Vir: Markus (2001, 24).

Čeprav je tematika avstralskih domorodcev še vedno pereča in nerešena je raziskava, ki jo je izvedla avstralska raziskovalna agencija in jo je v svoji knjigi povzel Markus (2001), pokazala, da le-ta še vedno pristane na dnu prioriternih vprašanj bodočih elektorjev. Zadnja leta elektorje prosijo, naj razvrstijo 14 tem, ki jih bodo obravnavali v svojem predsedovanju, po pomembnosti od 1 (najpomembnejše) do 14 (najmanj pomembno) in skoraj vedno se je pokazalo, da tematika staroselskega prebivalstva in njihova nerešena situacija v Avstraliji pristane na predzadnjem oziroma zadnjem mestu. Najvišje je rangirala leta 1997, na 11 mesto. To dokazuje, da čeravno raziskave o staroselskih temah prinesejo rezultate, ki so s strani vladnih politik izredno kritične, niso v glavah vprašanih ena izmed pomembnejših stvari, ki jih je treba rešiti.

3 STAROSELCI, NJIHOVA ZGODOVINA IN TRADICIONALNO ŽIVLJENJE

Površje avstralskega kontinenta se je tekom 10.000 let, od začetka do konca ledene dobe, od dvigovanja in nižanja morske gladine izredno spreminjalo in z njim tudi razvoj in podoba prvotnih prebivalcev te celine, avstralskih domorodcev, Aboriginov².

Leto 1788 je izrednega pomena za to ljudstvo, je leto, ko so se britanski vojaki in kaznjenci pod guvernerjem Phillipom izkrcali na ozemlje v lasti ljudi Eora. Sledila so mnoga druga izkrcanja na različnih obalnih mestih vzdolž vzhodne obale kontinenta ter vpadanje in invazije Evropejcev na ozemlja, ki so bila do tedaj last, oziroma domovanje različnih staroselskih družinskih skupnosti. Le-te so bile tako s silo pregnane s svojega ozemlja in celo uničene, če so ga poskušale na kakršen koli način braniti. Sledila so leta ubijanja in prelivanja krvi prvotnega avstralskega prebivalstva, kar je drastično zmanjšalo populacijo, medtem ko so tisti, ki so preživeli postali odtujeni od svoje zemlje in načina življenja, ki so ga poznali pred prihodom belih osvajalcev (Mudrooroo 1994).

Staroselsko ljudstvo so poizkušali »civilizirati« misijonarji, ki so staroselce zapirali v različne samostane in rezervate ter jim prepovedali govoriti lasten jezik ter opravljati svoje religiozne obrede. Večina misijonarjev je staroselska verovanja in obrede obsodila kot čaščenje hudiča.

Invazija Britancev je za avstralske staroselce pomenila pravo katastrofo in praktično konec njihovega mirnega življenja tesno povezanega z naravo, kot je zapisala organizacija Mudrooroo (1994).

Britanci so bili, za razliko od Malajcev, ki so občasno obiskovali Avstralijo in se nato spet vrnili domov ne tradicionalni napadalci-osvajalci, ki so prišli v Avstralijo in jo zasedli z namenom, da tu tudi ostanejo. Staroselskega prepričanja in verovanja niso niti odobraval niti

²Aborigin – beseda aborigin se v Avstraliji uporablja že vse od leta 1789 in je bila namenjena za opisovanje prvotnih avstralskih ljudstev, ki so se ukvarjali samo z lovom in nabiralstvom. Kmalu je beseda postala lastno ime za opisovanje vsega domorodnega prebivalstva Avstralije in se sedaj v avstralskem besednjaku piše z veliko začetnico.

razumeli, zemljo na katero so bili staroselci močno navezani, so zasegli, saj domorodci niso imeli nikakršnih pisanih zakonov, ki bi kakorkoli opredeljevali lastnino in mnoge domačine tudi pobili. Britanci so s seboj prinesli veliko bolezni, na katere staroselsko prebivalstvo ni bilo odporno in tudi te so zdesetkale prvotno prebivalstvo, ki je trumoma umiralo zaradi stikov z belimi osvajalci.

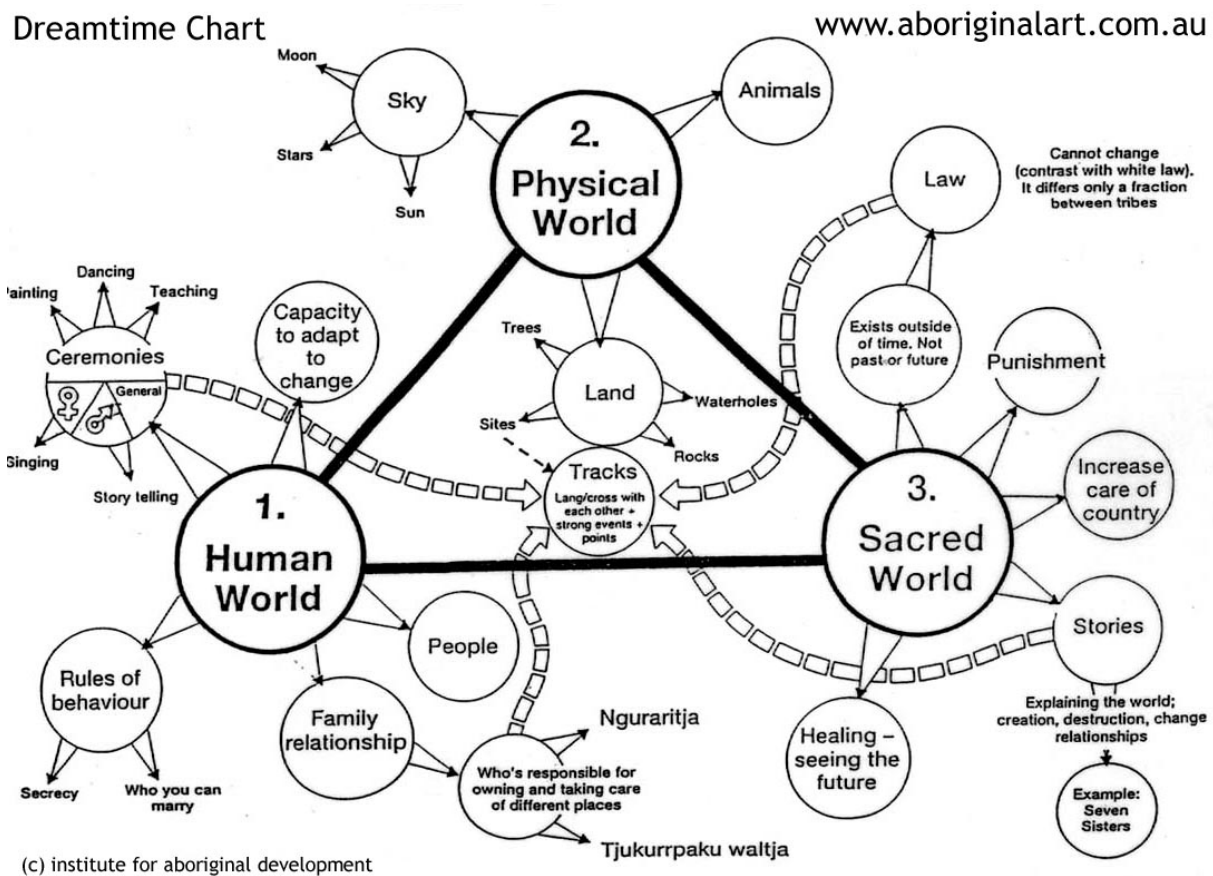
Kot je zapisala organizacija Mudrooroo (1994) v Avstraliji najdemo več kot 300.000 avstralskih staroselcev, ki so razdeljeni v različne klane, jezikovne skupine in lokalne skupnosti. Povezujejo jih različne vezi, bodisi krvne bodisi le klasifikacijske. Res, da je krvno sorodstvo glavna vez, ki povezuje skupnost, staroselci dajo staroselci velik pomen tudi nadnaravnim povezavam, kakršne so povezave z zvezdami, z zemljo, rastlinjem, živalmi ter celo s skalovjem. Avstralskemu staroselcu je celotni *Univerzum* živo bitje, ki se je razdelilo na različne družinske skupnosti. Tako obstajajo različne družine zvezd, živali in rastlin, ki so povezane z njihovo lastno družino. Svoj način življenja razumejo kot spiritualen, v smislu, da obstajajo povezave in sorodstvene vezi z vsem kar obstaja, od čisto fizičnih stvari do spiritualnih, ki so zajete v besedni zvezi *sanjski čas*.

3.1 Sanjski čas

Sanjski čas je nepretrgano obdobje ustvarjanja, ki se je začel pred davnimi časi v obdobju »sanjanja«, ko so bitja, ki niso ne človeške in ne živalske narave, vendar posedujejo attribute obeh, ustvarile celotno podobo njihove zemlje. Celotna flora in favna, človeško ljudstvo, kot tudi rituali in obredi so bili ustvarjeni tekom tega sanjanja. Verjamejo, da so mesta, kjer so se zgodila določena dejanja, kjer so mistična bitja pustila del svoje energije (djang), sveta mesta. To njihovo energijo ohranjajo tako, da na teh mestih opravljajo verske obrede (Unesco, 1973).

Predniki naj bi tudi ustvarili velikokrat izredno zapleten sorodstveni sistem v katerega pripadajo vsa bitja. Ta sistem je še vedno ohranjen v mnogih staroselskih skupnostih, je sistem, ki ni ekskluziven, kar pomeni, da družina ali skupnost lahko posvoji kogarkoli in mu tako pripiše prostor v družini in njegovo lokacijo, kar posledično prinese tej osebi tudi obveznosti in pravice, ki jih uživajo in izvajajo drugi družinski člani.

Slika 3.1: Prikaz sanjskega časa avstralskih staroselcev

Vir: Aboriginal art and culture centre (2000).

3.2 Tradicija in staroselci

Populacijska karta staroselcev, kot jo razloži organizacija Mudrooroo (1994) prikaže, da so se le-ti razšli po ozemlju v manjših skupinah lovcev in nabiralcev, ki so se premikali glede na letne čase, oziroma, ko je bila nuja, in da so ostali na kakem ozemlju dalj časa le, če je bilo tam dovolj hrane za vse člane skupine. Ljudstvo je tako grobo razdeljeno v dve skupini: morski ljudje, ki so bili odvisni od morja ter zemeljski ljudje, ki so naseljevali območja stran od obale in so bili odvisni od zemlje.

To razdvojenost najdemo tudi v mitologiji, kjer je prepričanje med obmorskim ljudstvom, da so njihovi heroji prišli preko morja ali celo vstali iz njega in tako prinesli nove načine

mišljenja, medtem ko zemeljski ljudje verjamejo, da so predniki in heroji nastali iz zemlje in so se v njo povrnili ali pa, da so odšli v nebo.

Vsaka skupnost, klan ali družinska skupnost si je lastila svoje lastno ozemlje, velikost je bila odvisna od klimatskih okoliščin in okolja. Verjeli so, da so zemljo prejeli že na samem začetku, ko so predniki ustvarili zemljo in ustanovili zakone in običaje, ki so prevladovali v družini in med družinskih odnosih.

Poleg ozemlja, zakonov in običajev so različne družine prejele tudi svoj jezik. Nekoč so poznali na stotine različnih jezikov in dialektov, mnogi staroselci so bili tako multilingvistični, saj so jezike prejeli od svojih prednikov in so jih njihovi nasledniki morali ohranjati in uporabljati. S porokami so tako pridobivali različne jezike, ki so se jih naučili in tako ohranjali. Poroke niso poroke v smislu kot jih imamo danes, pač pa se je dekle preselilo k družini svojega ženina in tako s sabo prineslo nov jezik. Med različnimi družinskimi skupinami je vedno bila in še vedno je izredna recipročnost in zakon med moškim in žensko je bil izredno pomemben za ohranjanje in utrjevanje te recipročnosti predvsem v pogledu pravic do lova in nabiralstva. Ta recipročna omrežja so se raztezala preko celotne Avstralije in čeprav so tudi v njihovih družinskih vezeh obstajala manjša nesoglasja in prepiri, so s pomočjo Rom in ognjenih ceremonij poskušali uravnavati mir v družini.

Kot je zapisal Unesco (1973) je govoriti o enotni staroselski rasi je zaradi ogromne kvadrature Avstralije izredno težko in po mnenju mnogih nepravilno. Tako kot variira ozemlje, okolje in podnebje, variira tudi način življenja različnih družin na njihovih ozemljih.

Veliko staroselskih skupin je izredno konservativnih v tem pogledu, da verjamejo, da so zakoni in običaji, ki so jim jih narekovali predniki in, ki se jih vsi držijo, najboljši. Zato se spremembe pri njih izredno redko dogajajo, če pa se že, se morajo te spremembe skladati z njihovimi verovanji in obredi, ki so jih podedovali tekom let kajti, kar je bilo dobro za prednike je in mora biti dobro tudi za njihove naslednike. Tako lov in nabiralstvo še vedno obstajata in sta močno zakoreninjena v vsakdanje življenje avstralskih staroselcev še danes, še posebno v Severni in Centralni Avstraliji, kjer je bil vpliv Britancev majhen, oziroma skoraj nič.

Če to ponazorim s primerom. Vzdolž severne obale so tamkajšnji staroselci, ki so živeli na rtu York pred prihodom Britancev nenehno trgovali z Malezijci, ki so živeli na Torres Strait in Novi Gvineji. Malezijsko ljudstvo je imelo agrikulturo, vrtove, uporabljali so posode in orodja, lok in puščice in bobne. Staroselci iz severa so prevzeli lok in puščice ter uporabo bobnov v svojih ritualih, vendar niso prevzeli ničesar drugega pri lovljenju in nabiranju, saj je bil njihov način zanje čisto zadosten in dober (Mudrooroo 1994).

Po besedah nekaterih znanstvenikov je kultura avstralskih staroselcev ena najstarejših na Zemlji. Za staroselska ljudstva je njihova kulturna dediščina v obliki umetnosti in poslikav izredno pomembna. Tako so znanstveniki in arheologi nekatere od njihovih poslikav na skalah prepoznali kot prve poslikave v človeški zgodovini.

Organizacija Mudrooroo (1994, xi) ugotavlja, da je večina legend in mitov avstralskih staroselcev povezanih z ustvarjanjem zemlje ter njeno recipročnostjo s človekom. »Univerzum je biomasa, ki jo moramo varovati in za katero moramo skrbeti, saj smo njeni varovalci in nismo izgubljene duše pač pa delčki celote v kateri smo vsi povezani. Ne smemo uničevati in ropati, pač pa sodelovati in tolerirati, negovati in skrbeti za univerzum in njegova živa bitja.«

3.1.1 Cikel življenja

Stockton (1993) je povzel cikel življenja staroselcev po stopnjah, ki so prelomna v življenju vsakega staroselca:

Rojstvo in otroštvo

Sanjski čas je bil neprestan cikel rojstva, smrti in ponovnega rojstva. Na mestih, kjer so duhovi prednikov sanjali, so živeli otroci, ki so čakali, da se ponovno rodijo.

Življenje otrok je bilo veselo in večina evropskih opazovalcev je opisalo staroselce kot izredno skrbne do otrok svoje skupnosti. Otroci so prosto živeli v duhu narave, pripadali so celotni skupnosti, zato so tudi klicali vse starejše v svojem daljnem krvnem sorodstvu mama in oče.

Iniciiranje

Iniciacija je bila najpomembnejša stvar v življenju vsakega staroselca. To je bil eden izmed najpomembnejših dogodkov, ko se je celotno pleme zbralo in proslavilo obdobje *sanjskega časa*. Deklice so bile iniciirane, ko so bile stare okoli 13 let, fantje pa okoli 16.

Za oba spola je bil zaključni obred vrhunec učenja za življenje, ki se je stopnjevalo in postajalo vse težje v zadnjih stopnjah pred iniciacijo.

Fantje na primer, so morali biti tiho, poslušati starejše ljudi in se od njih učiti. Pridobili so si ogromno znanja o sanjskem času ozemlja, ljudi in zakonov tako, da so lahko postali popolni člani staroselske skupnosti.

Iniciacija je trajala več dni, ko so se izvajale javne, pa tudi skrivne ceremonije. Ob povratku fantov v skupino mož, so jim le-ti dali orožja in jih poslali v divjino, kjer so morali preživeti kar nekaj časa. Po vrnitvi so živeli v posebej določenih območjih kampa in so nadaljevali z učenjem pod nadzorom starešin.

Poroka

Vse poroke so bile dogovorjene, v odločitvi pa so sodelovali vsi, moški, ženske, starešine in družina, ki je lahko pripadala temu ali kakemu drugemu plemenu. O porokah so se odločali na praznovanjih, kjer so moškega in žensko obljubili drug drugemu. Deklice so se po navadi poročile takoj po iniciaciji, medtem ko so se bili moški poročili veliko kasneje. Zakon je bil izredno trden in strog, poligamija je bila običajna, kar razloži izredno veliko družinsko sorodstvo. Status moškega je bil tem višji čim več žena je imel.

Smrt in pokop

Smrt avstralskim staroselcem ne pomeni konec življenja, pač pa zadnji obred v tem življenju. Verujejo, da se duše umrlih vrnejo na *sanjsko mesto* od koder so prišle, da so del večnega kroženja sile *sanjskega cikla*.

Zemlje, kjer so pokopani umrli in duš mrtvih, se izredno bojijo. Lastnino umrlih uničijo, domove zažgejo in celoten kamp se premakne z ozemlja. Pomembno je, da je oseba pokopana na zemlji, ki ji pripada. Pokop in obredi, ki ga spremljajo, se razlikujejo glede na območja ter glede na pomembnost osebe, ki je umrla.

3.1.2 Zemlja

Organizacija Mudrooroo (1994) ugotavlja, da ko Evropejec pomisli na zemljo, jo instinktivno vidi ločeno od človeka kot nekaj, čemur je človek superioren. Sebe vidi kot inteligentno bitje z lastno zavestjo in šele s tega stališča začne iskati možne povezave z zemljo. »Identificirati se z zemlj« tako postane metafora za čustveno solidarnost z zemljo.

Ko o identifikaciji z zemljo govorijo avstralski staroselci, govorijo o pravi identifikaciji, kjer pravijo: »Jaz sem zemlja« (Mudrooroo 1994, 80). *Corroboree* ni le ples v naravi, pač pa je po verovanjih staroselcev obred, ko ljudje vrnejo zemlji glas s svojim petjem in utrip s teptanjem po njej. S petjem postaneta človek in zemlja ponovno eno. Verjamejo, da je tako človek v komunikaciji z vsem (zemljo in njenimi delčki, katerim pripada tudi sam), predvsem s spiritualnostjo. V zemlji naj bi sicer prebivala bitja, ki imajo svojo avtonomijo in egalitarne zakone, vendar ima človek določeno odgovornost za preživetje vseh bitij v njej in na njej, tako z rituali kot tudi s vsakdanjimi dejanji. Tako je ozemlje (landscape) v skladu z etičnimi vrednotami, ki mu jih narekuje zemlja. Staroselci ne mislijo, da je človek hierarhično višje od zemlje, pač pa ga vidijo kot svečenika, ki mu je zemlja osnova za življenje, identiteto in spiritualnost.

Verjamejo, da je zemlja mati staroselca, kot tudi vseh ostalih živih bitij. Rojen je človeški materi in očetu, vendar je njegov izvir globlji kot le-ta človeški. Staroselec je obstajal kot otrok že od časa *sanjanja*, ko je njegov prednik, heroj, pustil njega in spiritualnost ostalih, ki si delijo njegov totem (človeški in nečloveški) na določenem mestu, ki je prepoznano kot življenjski center njegovega totema. Tu je čakal, dokler ni prišla mimo njegova človeška mati in mu dovolila inkarnacijo v svoji maternici (Mudrooroo 1994).

Zemlja je sveta, je spiritualna enotnost, ki ni naseljena le z dušami še nerojenih otrok in dušami umrlih, pač pa tudi z dušami prednikov, ki so ustvarili obliko zemlje v času *sanjanja* in sedaj počivajo na posebnih mestih imenovanih življenjski centri. Organizacija Mudrooroo (1994) pravi, da sveto mesto ni le zemlja, ki je bolj ali manj umaknjena na bolj diskretni lokaciji, sveta je celotna zemlja z variiranjem po pomembnosti lokacij. Vsak staroselec ima v svoji glavi drugačen zemljevid svoje zemlje in svetosti mest na njej. Tu niso zarisane samo lokacije, ki so pomembne in svete le zaradi osebnostne in družinske povezanosti z zemljo, pač pa tudi lokacije, ki so pomembne za njegov totem in so povezane s popotovanji in avanturami

njegovega prednika v času *sanjanja*. Tako sveta mesta ne prikazujejo samo lokacije, kjer se je zgodilo pomembno dejanje v času *sanjanja*, posmrtno mesto predhodnika ustvarjalca, življenjske centre duhov nerojenih otrok, ampak so prepletena tudi z linijami, ki povezujejo pot totemskega heroja med kampi in mesti, kjer so se zgodila pomembna dejanja.

4 RELIGIJA AVSTRALSKIH STAROSELCEV

4.1 Kaj je religija

Religija je vera v onstranski svet oziroma v nadnaravno bitje, ki je s posameznikom v posebnem odnosu. Tako religijo definira Pavičević (1990, 11–14) in pri tem pravi, da je religija ena izmed oblik človeške dejavnosti. V njej človek misli, da spoznava vero iz druge strani pa, da jo prilagaja svojim človeškim potrebam torej, da nanjo vpliva. Avtor religijo razume kot kompleks, ki predstavlja strukturno povezanost komponent ali elementov, ki so naslednji:

- zamisel o nadnaravnem, onstranskem svetu in bitju,
- osebni verski občutki, ki se nanašajo na Boga kot popolno bitje z neomejenimi močmi,
- simboli oziroma znaki, ki jih ustvarjajo ljudje preko katerih se manifestirajo abstraktne misli, občutki, ideje; ti verski simboli posedujejo etično komponento in
- versko organizacija, ki jo tvorijo skupina ali ljudje iste vere.

4.2 Religijska struktura Avstralije

Avstralija je polna različnih narodnosti, kar pomeni, da v tej državi najdemo tudi različne verske skupine. Država je nadpovprečno religijsko raznolika, etnična raznolikost je eden od dejavnikov, ni pa edini, eden ključnih dejavnikov za to religijsko raznolikost je način poseljevanja, ki je ustvaril etnično raznolike skupnosti.

Prikazani podatki, ki so navedeni, so povzeti iz raziskave o verski pripadnosti avstralskih državljanov, ki je bila izvedena leta 2005 (World value survey). Vprašani so odgovarjali na: »Ali pripadate kateri izmed cerkva/religij? V primeru da, kateri od naštetih pripadate?«.

Tabela 4.3: *Ali pripadate kateri od cerkva/religij? V primeru da, kateri od naštetih pripadate?*

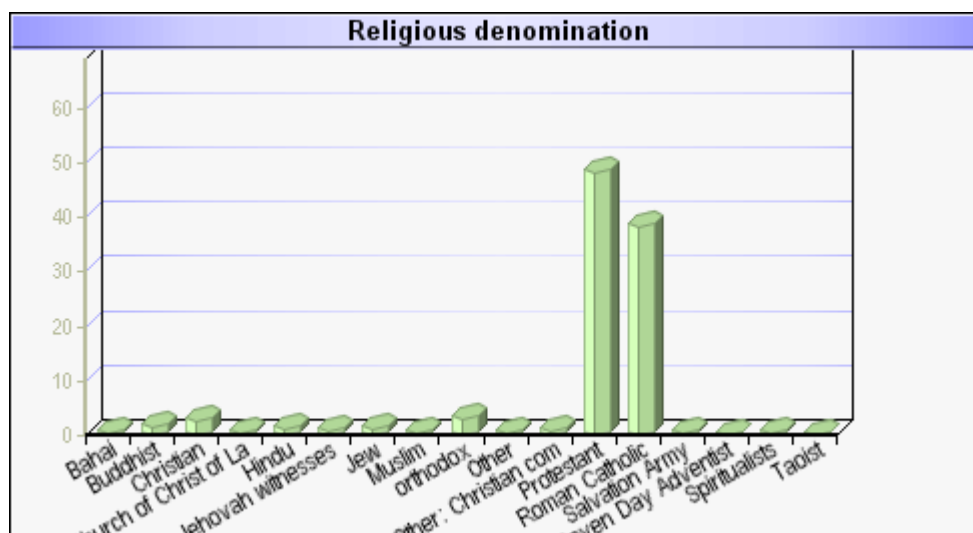
Religija	Odstotek %
Bahajci	0,2 %
Budisti	1,6 %
Kristjani	2,7 %

Cerkev Kristusa	0,4 %
Hindujci	1,1 %
Jehovove priče	0,9 %
Muslimani	0,3 %
Pravoslavni	3,0 %
Judaizem	1,2 %
Druga krščanska verstva	0,8 %
Protestanti	48,3 %
Katoličani	38,2 %
Adventisti sedmega dne	0,1 %
Spiritualizem	0,3 %
Daoizem	0,1 %
Vojska odrešitve	0,4 %
Ostalo	0,4 %
Skupaj	100 %

n= 857

Vir: world value survey (2005).

Graf 4.1: Grafični prikaz verske pripadnosti

Vir: World value survey (2005).

Kar izstopa je neopaznost religije staroselcev. Ustrezajo v skupino ostalih ver, kamor pa spada le 0,4 % vprašanih.

Vprašanje, ki so ga tudi raziskovali je, kako avstralski državljani »vidijo« sebe. Ali kot verne ali ne. Vprašanje je bilo: »Ne glede na to ali se udeležujete verskih združenj ali ne, nas zanima kako bi se definirali?«.

Možni odgovori so bili:

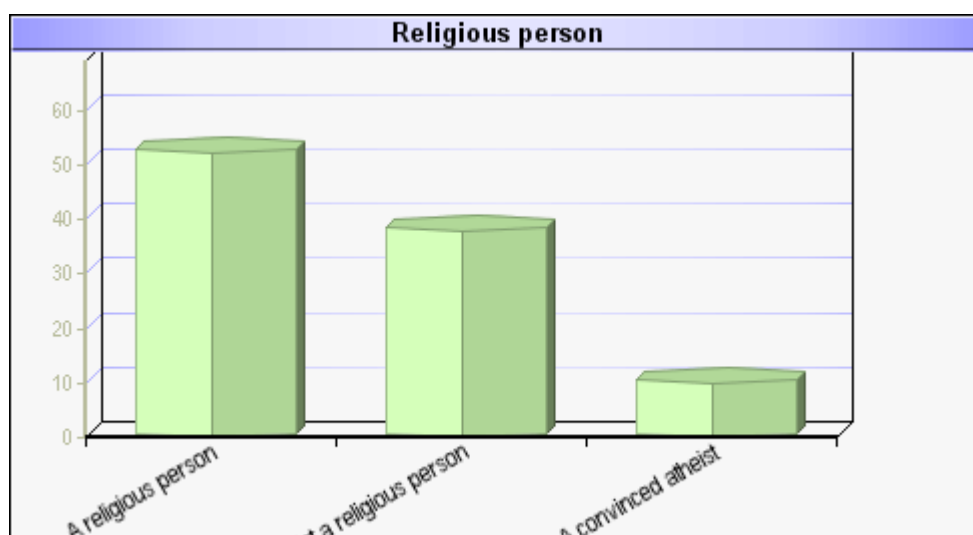
- verna oseba,
- neverna oseba ali
- ateist.

Tabela 4.4: Rezultati vprašanja: Ne glede na to ali se udeležujete verskih združenj ali ne, nas zanima kako bi se definirali?

Vernost oseb	Odstotki %
Verna oseba	52,1 %
Neverna oseba	38 %
Ateist	9,9 %
Skupaj	100 %

Vir: World value survey (2005).

Graf 4.2: Grafični prikaz vernosti oseb

Vir: World value survey (2005).

4.3 Staroselci in religija

Evropejci so bili ob prihodu v Avstralijo prepričani, da prvotno ljudstvo ni imelo religije. Pri tem so izhajali iz spoznanja, da staroselci niso imeli nobenih pisnih izročil in njihov jezik ni imel ustreznih izrazov za religiozne pojme.

V Oceaniji, kamor spada Avstralija, je panorama verovanj zelo pestra, in vsebuje raznolike animizme. Segajo od duhov prek množice neopredeljenih duhovnih sil, gozdnih škratov, poljedelskih polbogov, božanskih prednikov, do totemizma (Tippett 1991, 144).

Kot pravi Tippett (1991) so odnosi do stvarjenja zelo različni. Nekatere skupnosti verujejo, da Zemlja obstaja od nekdaj, druge poznajo izpopolnjene mite o stvarjenju in najvišjega stvarnika.

Charlsworth (1992) uvršča religijo avstralskih staroselcev v kategorijo prvotnih religij, ki so značilne za plemenske skupnosti oziroma družbe, ki slonijo na recipročnosti, in ki imajo nediferencirane funkcije (ni specifičnih organizacij ali institucij). Avtor podaja karakteristike značilne za prvotne religije:

- niso univerzalne,
- so etnocentrične,
- značilno je globoko občutje, da je človek del narave, je otrok, brat ali sestra vsem rastlinam in živalim; te manifestacije imajo same lastno duhovno eksistenco in svoje pomembno mesto v svetu,
- izhajajo iz ideje, da je človek končen, smrten, šibak in nečist ter zato potrebuje moč, ki je sam nima,
- slonijo na prepričanju, da človek ni sam na svetu, ampak poleg njega obstaja duhovni svet mitičnih bitij, ko so mogočni in popolni,
- izhajajo iz prepričanja, da človeško bitje tvori odnos s temi duhovnimi bitji in tako občuti del njihove moči in zaščite,
- v prvotnih religijah predniki ohranjajo povezanost s človeškimi bitji preko raznih objektov, v katerih se izražajo,
- v prvotni religiji deluje fizični svet kot »kolo za duhovno moč«, to pomeni da sta fizičen in duhoven svet medsebojno povezana (Charlsworth 1992, 9).

Turner (1991) razlaga prvotne religije kot »verstva, ki so starejša od onih, ki jih imenujemo svetovna«. Med slednje sodijo krščanstvo in velika azijska verstva, ki so se v zgodovini pojavila kasneje. Običajno imajo svete knjige pogosto veljajo v svetovnem merilu, za vsa ljudstva. Plemenska verovanja niso verstva za vsa ljudstva in tako ne postanejo misijonarska, kakor se po navadi zgodi s svetovnimi verstvi. To so verovanja enega plemena ali ljudstva, ki se zaveda, da imajo druga ljudstva svoje bogove in obrede (Turner 1991, 133). Avtor med prvotne religije uvršča animizem oziroma vero v duhovna bitja kot značilno za religijo avstralskih staroselcev.

Podobno je antropolog Edward Tylor označil religijo avstralskih staroselcev kot animizem, oziroma kot vero v duhovna bitja, medtem ko je sociolog Emile Durkheim zavrgel tezo o animizmu kot prvotni obliki religije in namesto tega postavil kult totemizma kot osnovno in temeljno obliko verskega življenja avstralskih staroselcev.

4.4 Totemizem in Durkheim

Beseda »totem« se je v etnografski literaturi pojavila prvič leta 1791 v knjigi J. Longa, indijanskega interpreta, in je bila vse od leta 1841 znana kot izključno ameriški pojem. Tega leta pa je George Grey omenil podobno prakso v Avstraliji. Šele s Fison in Howitom, ki sta leta 1880 opozorila na povezavo med socialno organizacijo in totemizmom v Avstraliji in s hipotezo James Ferguson McLennona, ki pravi, da je totemizem religija iz katere izvira množica prepričanj in običajev značilnih za moderna in kompleksna verstva, se je začelo raziskovanje pojma totemizem.

Totemizma ne najdemo povsod in ne pomeni zmeraj istega, kot ugotavlja Tippett (1991). Totemi so po navadi zemeljska bitja, vodna bitja, drevesa ali rastline ali celo naravni pojavi, ki so na poseben način povezani z bogovi in s posameznikom ali skupino. Pravi, da so njihove usode prepletene z verovanji in simboličnimi obredi, in od teh posvečenih vezi je odvisno preživetje skupine.

Totemizem obdajajo tabuji; približati se mu je mogoče s simboličnimi predstavami kot so plesi in pesmi. Ponekod so totemi večinoma povezani z ženitvenimi obredi, vendar se lahko nanašajo tudi na vojno ali celo na odnose z drugimi ljudmi v skupnosti (Tippett 1991, 144).

Pavičević (1980, 180) razume totemizem kot eno izmed oblik animizma. Tako razlaga, da je:

Karakteristika totemizma verovanje, da poreklo določene skupine ljudi izvira iz neke živali (ali rastline, včasih tudi iz nekega neživega predmeta v naravi). Izbira tega ali onega objekta za totem ni le slučajnost, ampak je pogosto, čeprav ne vedno, odvisna od načina proizvodnje oziroma od pridobivanja sredstev za življenje. Tako je, recimo pri klanih, ki se ukvarjajo z ribolovom, totem neka riba ali druga žival povezana z morjem ali reko (krokodil ali morski ptiči). Totemsko žival in njeno upodobitev je ukazano spoštovati, vendar ne nujno oboževati.

Leta 1887 je antropolog Frazer podal opisno analizo totemizma, veliko pa sta k temu prispevala Baldwin Spencer in F. J. Gillen, ki sta v Avstraliji odkrila številna plemena, katerih religija je slonela na totemizmu. Spencer in Gillen sta prva uporabila *sanjski čas*, ko sta prevajala besede »alcheringa« in »altjiranga« plemena Aranda, s katerimi so opisovali obdobje oblikovanja fizičnega, kulturnega in religioznega sveta.

Emile Durkheim (1995) je svojo raziskavo totemizma naslovil na prvotno avstralsko družbo, ki jo je vzel za prototip primitivne družbe, katere socialna organizacija sloni na klanih. Na podlagi tega je sklepal, da v tej družbi najdemo tudi najbolj prvobitno obliko religije, to je totemizem, skozi katerega skuša razumeti in opredeliti bistvo religije. Avtor je predpostavljal, da primitivna religija avstralskih domorodcev ni iracionalna ali vraževerna, temveč jo lahko razložimo v znanstvenem in sociološkem besednjaku kot mehanizem socialne kohezije.

Durkheim je ugotovil, da je za vse religije značilno to, da pojme delijo na:

- svete oziroma sakralne in
- profane oziroma posvetne.

Po mnenju avtorja sta sveto in posvetno distriktivni črti religiozne misli. Verovanja, miti, dogme in legende so predstave ali sistem predstav, ki izražajo naravno sakralnih stvari. Sveta niso le mitična bitja oziroma predniki, temveč tudi »kakšna skala, stena, steblo, izvir, kamen, kos lesa, hiša - z eno besedo, vse je lahko sveto« (Durkheim 1995, 35). Tudi obredni rituali in

besede, ki jih lahko izgovorijo le posvečene osebnosti, so svete. Ta krog posvečenih predmetov variira od religije do religije in jih ni mogoče objektivno določiti.

Sveto in posvetno sta kategoriji, ki sta si radikalno nasprotujoči. Energiji, ki delujeta v obeh, sta popolnoma različne narave. Ena spada v področje idealnega in transcendentalnega, druga v materialni, tostranski svet. Pomembnost obeh ponazarjajo prehodi iz enega v drug svet, ki je determiniran s preobrazbo. Tak primer so obredi iniciacij, kjer z nizom obredov uvedejo mladega dečka v religiozno življenje in pomenijo prehod iz posvetnega v sakralni svet. Ta prehod spremlja želja po absolutni opustitvi enega sveta in sprejemanje drugega. Durkheim (1995) je na ta način razlagal vzrok religioznega samomora, ker je menil, da je edini način, da se posameznik popolnoma umakne profanemu svetu ta, da se umakne iz življenja. Durkheim (1995, 44) razlaga religijo kot »tesno povezan sistem verovanj in običajev, ki se nanašajo na sveto, to je tisto, kar je oddvojeno in prepovedano, torej sistem verovanj in običajev, ki vse svoje pristaše združuje v isto moralno skupnost imenovano cerkev.«

Kolektivni totemi se prenašajo iz roda v rod in pri tem obstajajo trije različni načini prenosa:

- otrok podeduje totem matere, kar je v primerih plemena Dieri, Urabunna, Wotjobaluk in Kamilaori. Kjer je dano pravilo eksogamije, mora mati nositi drug totem kot njen mož. Durkheim (1995) poudarja, da totemistična skupina nima teritorialne osnove, ampak so pripadniki različnih totemskih skupin med sabo pomešani,
- otrok podeduje totem očeta in
- otrok podeduje totem duhovnega prednika, ki je mistično oplodil mater. Staroselci verjamejo, da je prednikova duša inkarnirana v materi in zato po zanositvi postane duša otroka. V tem primeru je lokalnost oziroma teritorij kjer je mati spočela tista, ki determinira totem otroka.

4.5 Simbolizem in Durkheim

Kot pravi Chevalier (1995) daje simbol občutek identifikacije ali sodelovanja z nad-individualno silo. Povezuje ločene elemente *univerzuma*, daje človeku občutek, da ni osamljen in izgubljen v širokem prostoru, ki ga obdaja. Simbol povzroča tesno povezavo z

družbenim okoljem. Vsaka skupina, vsaka doba ima svoje simbole in nihati med temi simboli pomeni pripadati neki skupini ali dobi.

Kot ugotavlja Durkheim (1995), totem ni le ime klana, ampak je hkrati simbol oziroma emblem klana, poudarjal je tudi, da je dejanski objekt čaščenja družba-kolektivna povezanost.

Totemistični simbol je viden in prisoten vsepovsod. Vgraviran je v določene objekte. Tako je pri plemenu Mara in Anula mrtvec položen v leseno krsto, ki je okrašena z znakom totema. Tudi na skalah so prisotni znaki totema. Prav tako si jih domorodci tetovirajo na kožo in se na nek način identificirajo s svojim totemom. Tako pomenijo identifikacijski simbol, označitev pripadnosti. Še posebej so pomembne totemistične poslikave na telesu med religioznimi obredi, ki označujejo prehod iz profanega v sakralni svet.

Totemske poslikave, kadar so središčni del religioznega obreda, prikazujejo, da totem ni le ime in emblem klana, kolektivna etiketa, temveč tudi del liturgije, centralna točka religioznih ceremonij. Durkheim (1995, 118) pravi, da so »objekti konceptuirani kot sveti in profani le na temelju totema. Totem je arhetip svetih stvari.«

Eden izmed pomembnih religioznih inštrumentov je »churinga«. To so deli lesa ali kamna različnih oblik, na katerih je vgraviran znak totema. Del skupaj zbranih churing, ki so preluknjanje na enem delu in povezane z nitjo iz las ali dlak oposuma, sestavljajo »bull-roarer« oziroma ropotuljo, ki je pomemben del religioznih obredov. Spencer in Gillen menita, da »churinge« predstavljajo bivališče prednikov duše ali podobo prednikovega telesa. Prav avtoriteta prednikov je tista, ki vzburja pri staroselcih občutek čaščenja.

»Churinge« in vsi ostali religiozni predmeti, v katerih je vtisnjen simbol totema, so sveti, in vse kar je sveto, je tabuizirano, kar pomeni, da je obdano z nizom prepovedi. Tako je prepovedano izgovarjati besede »churinga« pred tujci in profanimi osebami, kot so ženske in mladi neinicirani dečki. »Churinge« so zaščitene in varovane na posebnem mestu, imenovanem »ertnalunga«. Gre za na zapuščenem mestu skrit majhen prostor, ki predstavlja svetišče totemske skupine, oziroma mesto miru. Ertналungа je pod strogim varstvom skupinskega poglavarja. »Churinge« so kolektivni zakladi klana in domorodci gojijo do njih spoštljiv odnos. So nosilke religiozne vrednosti in izguba le-teh lahko tragično prizadene skupino. »Churinge« imajo magične značilnosti oziroma kvalitete. Njihov dotik lahko ozdravi

obolele, ljudem daje moč, pogum in vztrajnost, hkrati pa slabi njihove sovražnike. Prepričanje v magičnost »churing« tako močno vpliva na staroselce, da ti verjamejo, da v primeru, če se dva dečka bojujeta, in če eden zagleda na drugem »churingo«, zaradi tega izgubi zavest in se preda.

Pomembna religiozna predmeta sta tudi »nurtuja« in »waniga«, ki na sebi nosita totemski emblem in imata zelo pomembno vlogo v mnogih religioznih obredih. Sveti okrasi, ki krasijo »churinge« in druge predmete, so sestavljeni iz geometrijskih oblik. To so ravne ali krive linije naslikane na različne načine, katerih pomen kombinacij lahko razberejo le člani klana. Moški in ženske so običajno narisani s polkrogi, živali s krogi ali spiralami. V očeh pripadnikov dveh totemov ima lahko ena sama slika dva različna pomena.

Durkheim (1995) pravi, da slike, ki prikazujejo totem, vzbujajo religiozne občutke. Sakralnega značaja ni le slika totema, temveč totem sam, ki je večinoma žival ali rastlina. To so sicer profane stvari, saj služijo vsakdanjemu prehranjevanju, vendar se sveto obeležje totemskih živali in rastlin prepozna po prepovedi ubijanja in uživanja. Kot svete stvari te služijo le kot zakramenti in na tak način vstopajo v obred mističnega uživanja. Obedovanje totema je zato prepovedano profanim ljudem in vsak, ki prepoved prekrši se izpostavlja nevarnosti. To ne pomeni, da skupina kaznuje ta prekršek, temveč obstaja sugestija, da svetoskrunstvo avtomatično pripelje do nesreče. Obstaja prepričanje, da v totemskih rastlinah in živalih biva pogubni princip, ki poškoduje profani organizem.

Prohibicija sicer ni absolutna, ampak jo narekuje tudi nujnost. To je v primerih, ko je objekt totema predmet, brez katerega posameznik ne more preživeti. Tak je primer klana, ki ima za totem vodo. V tem primeru prepoved ni absolutna, vsekakor pa obstaja določena omejitev. Član tega klana ne more sam piti vode, ampak jo lahko prejme le iz rok tuje osebe, ki pripada fratiji kot on. Obstajajo tudi plemena, ki prepovedujejo ubijanje živali, ki je njihov totem in katere ime nosi pleme, hkrati pa dovoljujejo, sicer z občutki nelagodja, krivde in žalosti, ubijanje te živali za nekoga drugega, ki ni član tega totema.

Kot ugotavlja Durkheim (1995), so prepovedi, ki se nanašajo na totemski emblem oziroma lik, ki prikazuje žival, veliko bolj stroge in dosledne kot prepovedi, ki se nanašajo na sam objekt, ki ga totem prikazuje. Tako »churinge«, »nurtunje« in »wanige« nikoli ne smejo priti v stik s profano osebo, medtem ko ta prepoved ne velja za totemske živali in rastline. Medtem

ko so »churinge« strogo varovane, so totemske živali in ostali objekti del vsakdanjega življenja.

Ker so avstralski staroselci del narave, in ker je narava svetega značaja, to pomeni, da tudi vsakega posameznika oziroma člana klana dojemajo kot pomembnega in sakralnega. Staroselci verjamejo, da je človek dualistično bitje, oziroma, da v njem sobiva dvoje bitij; to sta človek in žival, da nosi njeno naravo in zaznava totemsko bitje kot del sebe.

Sveti so tudi deli posameznikovega telesa, predvsem kri in lasje, ki so pogosto del religioznih obredov. Pri obredih iniciacije odrasli odprejo vene in novince poškopijo s svojo krvjo, pri plemenu Arnuta kri, ki je prelita med obredom, zberejo in zažgejo na mestu kamor je kasneje položen kos lesa, ki simbolizira svetost tega mesta. Nobena ženska se mu ne sme približati. Kri pogosto uporabljajo, še posebej v umetnosti, kjer jo zamenjajo z rdečim okrom.

Moški imajo višjo stopnjo religioznega dostojanstva kot ženske, ki so bolj profana bitja, medtem ko so stari ljudje najbolj sveti.

Svetost posameznika in totemske živali sta enakega značaja. Posameznikov odnos do živali ali rastline, katere ime nosi, ni enak odnosu vernika do boga. Človek sam je, enako kot totemski objekt, sveto bitje. Vendar ima totemski objekt nekoliko pomembnejše mesto v religioznem in sakralnem življenju. To se kaže v tem, da totemsko žival ali rastlino kličejo oče ali stari oče, kar ponazarja, da člani klana čutijo moralno in sorodstveno navezanost na totem. Totemski objekt kličejo tudi »prijatelj« ali »starejši brat«, kar označuje čustvo enakosti. V tem lingvističnem kontekstu so vezi med člani klana in totemskim objektom podobne vezem med člani družine.

Durkheim (1995) pravi, da poleg kolektivnih totemov obstajajo tudi individualni totemi, ki pripadajo vsakemu posamezniku in izražajo njegovo osebnost. Razmerje med posameznikom in njegovim totemom je identično razmerju, ki ga gojijo klani do svojega totema. Ime objekta individualnega totema, ki je lahko žival ali rastlina, je hkrati krstno ime posameznika in je dodano njegovemu kolektivnemu imenu. Posamezniku določijo individualni totem med religioznim obredom, in ker nosi sakralno kvaliteto, je tabuiziran. Individualni totem je posameznikova lastnina. Posameznika in objekt totema združujejo enake kvalitete in lastnosti. Če staroselec nosi individualno ime Orel, pomeni, da ima sposobnosti videnja prihodnosti.

Žival je posameznikov dvojnik, njegov alter ego in njuna povezanost je večna in usodna. Če umre žival, potem je tudi posameznik v nevarnosti. Žival ga varuje in opozarja na nevarnosti. Posameznik popolnoma zaupa živali in ta mu daje potrebno moč in pogum. V primerjavi s kolektivnim totemom, kjer je objekt totema vrsta živali, pa je objekt individualnega totema konkretna žival neke vrste. Ta zaščitniška bitja imajo različna imena glede na plemena. Individualni totem je posameznikov varuh in partner, ne pa sorodnik kot pri kolektivnem totemu. Člani klana dovoljujejo sosednjim klanom, da jedo živali katere ime nosijo sami, medtem ko posameznik spoštuje vrsto kateri pripada njegov osebni totem, in jo zato skuša zaščititi pred tujci.

Medtem ko »kolektivni totem pripada zakonitemu statusu vsakega posameznika« (Durkheim 1995, 163), kar pomeni, da rojstvo opredeli posameznikov kolektivni totem in nanj osebno nima vpliva (otrok totem podeduje), pa je individualni totem pridobljen po rojstvu in v obredih iniciacije. Določi ga neka tretja oseba, običajno sorodnik ali oseba z magičnimi lastnostmi kot je vrač ali starec.

Med individualnim in kolektivnim totemom obstaja še prehodna oblika totema, to je totem glede na spol. To pomeni, da vsi moške enega plemena in vse ženske iz istega plemena, ne glede na klansko pripadnost, tvorijo dve ločeni in tekmovalno usmerjeni družbeni skupini. Oboji verjamejo, da so mistično povezani s posamezno živaljo. Tako se pri plemenu Wotjobaluk in Wiradjuri imajo vsi moške za brate netopirja, ženske pa za sestre sove. Obe živali pa sta zaščitnici obeh sploh. Tudi spolni totem je tabuiziran. Vsak spol spoštuje svoj spolni totem, hkrati pa mora spoštovati tudi totem nasprotnega spola. Vsako omaloževanje spolnega totema in kršenje prepovedi vodi do pravih in krvavih bitk med spoloma, ki pa se pogosto končajo s porokami.

Kot ugotavlja Durkheim (1995), totemizem ni verovanje v objekte totema oziroma v živali ali rastline, ampak je verovanje v neko silo brez imena in oblike, ki je vključena v vsak objekt, a je nihče realno nima v lasti. Prav zato je odvisna od posameznika in objektov, v katere se inkarnira. Le-ti umirajo, generacije sledijo, ta sila pa ostaja vedno živa, prisotna in enaka. V širšem smislu besede je ta sila Bog sam, ki se mu totemistični kult klanja in ga obožuje. Vendar je to Bog brez imena, imanenten in raztresen v neskončnem množtvu stvari. To je totemistični bog.

Durkheim (1995) poudarja, da totemizem ni zoolatrija, oziroma čaščenje živali in rastlin, ki so objekti totema, ampak pomeni čaščenje mistične sile, pri katerem totem predstavlja »materialno obliko, ki v domišljiji posameznika predstavlja nematerialno substanco, energijo, porazdeljeno v različna bitja, substanco, ki je edini pravi predmet kulta« (Durkheim 1995, 191). Družba, duhovni princip in magična sila sta tisti, ki sta čaščeni. Prav zato religije ne moremo razlagati kot vero v mistične osebnosti, duhove in bogove, saj so le-ti le »konkretne forme, ki jih je ta energija, ta »potencialnost«, kot jo imenuje Chevalier (1995), prevzela tako, da se je individualizirala in fiksirala na določene objekte ali določene točke v prostoru in osredotočila okrog nekega idealnega in legendarnega bitja, vendar dojetega kot realnega v ljudski domišljiji« (Chevalier 1995, 201). Totem tako predstavlja materializacijo duhovne sile in domorodcu, ki sam ni sposoben dojeti sile v abstraktnem smislu, omogoča vizualizacijo ter čutenje te sile v nekem materialnem, vidnem objektu. Ta sila ni le fizična sila, ki mehanično proizvaja posledice, temveč je tudi moralna sila, ki v domorodcu vzbuja strah, spoštovanje in moralno obvezo.

Totem ne simbolizira le religiozne sile ali boga, temveč je tudi ime klana, njegova zastava, grb in distinktivni simbol, ki omogoča razlikovanje klanov med sabo. Na eni strani totem poseduje religiozni značaj v katerem je inkorporirana subtilna in božanska sila in je zato centralna točka verskih obredov, na drugi strani pa je totem ime klana in predstavlja družbeno skupnost. Durkheim (1995, 208) zato sklepa, da sta bog in družba pravzaprav eno in isto, sta identična: »Če je totem hkrati simbol boga in družbe, ali ne pomeni to, da sta bog in družba eni in isto?« Avtor odgovarja: »Bog klana in totemski princip, nista nič drugega kot sam klan, vendar hipostanziran in predstavljen ljudem v čutni obliki rastline ali živali, ki služi kot totem.«

Avtor govori o potezi družbe in meni, da družba vsebuje vse značilnosti, s katerimi lahko pri ljudeh vzbudi občutek religioznosti, saj je družba »svojim članom to, kar je bog svojim vernikom« (Durkheim 1995, 208). Podobno kot božanstvo, tudi družba v človeku vzbuja občutek odvisnosti. Družba je posebna entiteta in ima svojo naravo ter cilje, ki se razlikujejo od narave posameznika. Tem ciljem posameznik sledi in jih uresničuje, saj občuti obvezo slediti družbenim normam in pravilom ne glede na razloge in namene. Pogosto so ta pravila obnašanja in mišljenja nasprotna našim nagonom in željam. Vendar družbo dojamemo ne le kot nekaj nujnega in obveznega, temveč tudi kot posebno vrsto zaščitnika. Enak odnos je v razmerju posameznik - bog.

Kot zaključuje Durkheim (1995), je pravi predmet religioznega čaščenja družba. Posameznik pa ne more častiti družbe kot take, saj je le-ta preveč abstraktna entiteta. Zato je nujen enostaven objekt oziroma totem, kamor družba usmeri svoje čaščenje in strahospoštovanje. Družbene sile so tako objektivizirane in sicer zato, ker se kolektivni občutki in potrebe, ki so osnova religije, ne morejo obdržati in ohranjati, ne da bi se vezali ali prenesli na materialne objekte.

Durkheim (1995) pravi, da religija krepi kolektivno zavest, ki jo tvorijo skupne vrednote in moralna prepričanja brez katerih družba ne bi obstajala. Religija je tista, ki te vrednote posveti in fizično silo poveže z moralno obveznostjo.

Charlsworth (1992, 3) na drugi strani kritizira Durkheimov pogled na religijo avstralskih staroselcev. Meni, da je Durkheim napačno razumel prepričanja staroselcev in njihovih ritualov ter je bil »žrtev lastnih filozofskih, pozitivističnih in evolucionarnih predsodkov«. Charlsworth poudarja, da je Durkheimovo razumevanje socialne strukture staroselcev kot enostavne strukture, ki vključuje trivialnost religioznega življenja, privedlo do napačnega razumevanja religije avstralskih staroselcev. V nasprotju z Durkheimovim prepričanjem o rudimentalnosti in naivnosti religioznega življenja domorodcev Charlsworth (1992) poudarja, da so staroselski obredi in prepričanja globoko sofisticirani. Durkheimovi teoriji nasprotuje v naslednjih postavkah:

- v religioznem življenju staroselcev ni mogoče razlikovati med sakralnim in profanim svetom in
- religija staroselcev ni funkcija družbe, temveč je »staroselska družbena funkcija njihove religije« (Charlsworth 1992, 3). To pomeni, da s stališča staroselcev ni religija tista, ki obstaja zaradi družbe, kar pomeni njeno čaščenje, temveč je družba tista, ki obstaja zaradi religije.

5 MITOLOGIJA STAROSELCEV

5.1 Miti in legende

Turner (1991) je mnenja, da so plemena bolj odvisna od mitov, kakor od svetih knjig in na zunaj izoblikovanih veroizpovedi, ki se jih je treba naučiti. Miti pripovedujejo o verskih dejanjih, ki so jih opravile duhovne sile s tem, ko so ustvarile svet in podarile ljudem različna naravna bogastva in spretnosti, ki so potrebne za ohranitev življenja: lov, ribolov, gojenje pridelkov, prižiganje ognja.

Pravi, da miti niso pravljice, temveč dolge in često zapletene zgodbe, ki vsebujejo ljudsko teologijo in življenjsko filozofijo. V njih lahko najdemo globoko razumevanje človeške narave in temeljnih človekovih problemov. Posamezniki se lahko srečajo s svetom duhov tudi v ekstazi ali videnju tako, da jih prevzame duh, ki za kratek čas usmerja človekovo vedenje in govori iz njega, morda v tujem duhovnem jeziku, posebno pa prek sanj. Kadar so sanje žive in nenavadne, prosijo ljudje druge, naj jim pomagajo razložiti, kaj duhovne sile pravijo, svarijo, zapovedujejo ali kaznujejo.

Cotterell (1998, 7) je mnenja, da so miti in legende izredno pomembni ter, da njihovo poznavanje prinaša

Dragoceno priložnost, da prisluhnemo pradavnemu šepetu najgloblje človeške misli. So univerzalni človeški izmisleki, ki so nastali v različnih časovnih obdobjih, na različnih krajih z namenom odgovarjati na temeljna vprašanja, ki že od nekdaj mučijo človeka. Predvsem vprašanja, ki zadevajo smisel življenja, nesrečo, uspeh, okrutnost, ljubezen in rodovitnost, smrt, posmrtno življenje, družinske odnose, izdajo, boj med starim in novim ter med človeškim in božjim, magijo, moč usodo in njeno muhavost, vojno, naključje, norost, stvarstvo in naravo vesolja.

Miti so lahko verski, ko sporočajo sveto resnico, lahko so družbeni ali zgodovinski, ko pojasnjujejo zgodovino in načela neke družbene skupnosti, njihove običaje in rituale. Cavendish in Ling (1988, 9) pravita, da lahko mite definiramo kot neko zgodbo ali izročilo, »ki naj bi obsegalo temeljno resnico o svetu in človeškem življenju na katero v okolju iz

katerega izhaja gledajo kot na avtoritativno, čeprav njegova resnica ni ne dobesedna ne zgodovinska in ne znanstvena.«

Cavendish in Ling (1998, 8) sta mnenja, da miti kot »del tistega tkiva, ki mu pravimo človeško življenje, odsevajo verovanja, oblikujejo vedenjske navade in upravičujejo postave, običaje in vrednote.« Poudarjata, da za razumevanje človeških bitij potrebujemo mite, ki so ravno zato ključnega pomena. Ne glede na to, da so domišljajska izročila, ki pripovedujejo o naravi, zgodovini, usodi človeka, družbe in bogov, pa vseeno pripovedujejo nekaj globokega o človeštvu, nekaj kar se na drugačen način ne bi moglo tako učinkovito razviti.

Ista avtorja podajata tri glavne metode proučevanja mitov, ki se pogosto med seboj prekrivajo:

- funkcionalistična metoda,
- simbolna metoda in
- strukturalistična metoda.

Funkcionalistična metoda razume mit kot opravičevanje družbenih dejstev. To pomeni, da mit s pomočjo raznih zgodb opravičuje način življenja posameznih ljudstev in potrjuje primernost verovanj in običajev. Mit jim tako daje občutek, da delijo življenje s svojimi predniki, ker živijo enako kot oni. Tako je funkcija mitov potrditev načina človeškega življenja, njihovih obredov, ustanov, družbenih razlik, pravil in postav, vrednot, norm in idej. Utemeljujejo pravila o odnosih med sorodniki, poročne običaje, lovske tehnike, umetnost ter žrtvovanje. Miti tako potrjujejo sedanje stanje stvari in kot pravita avtorja »vse kaže, da človeška narava nujno potrebuje te vrste avtoriteto, ki presega argumente razuma« (Cavendish in Ling 1988, 9). Miti, ki razlagajo nastanek sveta, človeštva in vseh živih in neživih bitij, miti, ki govorijo o tem, kako je nastal ogenj, od kod izvira družba, miti, ki razlagajo smrt, bolezen, starost, so miti, ki opravičujejo sedanje stanje stvari in svet kakršen je sedaj.

Simbolna metoda razlaga mitologijo kot »način mišljenja in poetično metodo komuniciranja, zato išče skrite pomene pod površjem« (Cavendish in Ling 1988, 10). Simbolna metoda je tako še posebej usmerjena v razlago simbolov in sanj, ki se pojavljajo znotraj mitoloških zgodb. Številni miti delujejo kot sanje, saj se v njih pojavljajo čudne, popačene podobe, pošasti in nasprotja. Živali hodijo in se poročajo kot ljudje, spreminjajo obliko in imajo nadnaravne in čarobne lastnosti. Med simbolne in razlagalce mitov štejemo psihoanalitika

Sigmunda Freuda in Carla Gustava Junga. Oba sta verjela, da so miti in simboli plod ter izraz podzavestnega delovanja človeške narave. Medtem ko je bil Freud usmerjen v individualno podzavest in je razumel sanje in mite kot odraz potlačenih in podzavestnih želja, ki so se manifestirale v raznih simbolih, pa je Jung razumel mitologijo kot izraz in proizvod kolektivne podzavesti, ki je skupna vsem človeškim bitjem. Jung tako meni, da ne obstaja le individualno oziroma osebno podzavestno, temveč tudi kolektivno nezavedno. Medtem ko je osebna podzavest sestavljena iz posameznikovih lastnih izkušenj, pa kolektivna podzavest vključuje izkušnje celotnega človeštva, ki se izražajo kot arhetipi oziroma prapodobe in nam prinašajo v zavest neznano duševno življenje preteklosti. Arhetipi se pojavljajo v sanjah, mitih, zgodbah in legendah ter umetnosti.

Strukturalistično metodo lahko razumemo kot analitično metodo, saj je potrebno »mit razcepiti na osnovne sestavine, na dogodke in motive in preverjati načine, kako so ti med seboj povezani. S tem se razgalja struktura pod površino, kot nekakšen presek skozi geološke plasti pod pokrajino« (Cavendish in Ling 1988, 10). Pomena mita ne išče v pripovedi kot celoti, pač pa v razporeditvi plasti pod njo. Eden izmed osnovnih strukturalističnih vzorcev, ki so pogosti v mitoloških izročilih je prepletanje nasprotij. Zagovornik strukturalistične analize, francoski antropolog Claude Levi-Strauss, razume mite kot zgodbe nasprotij, na primer med naravo in družbo, moškim in žensko, redom in neredom. Tako meni, da je latentna funkcija mitov izpovedovanje življenjskih protislovij, ki jih zavest noče sprejeti.

Avtorja zaključujeta, da je treba mitologijo jemati resno iz dveh razlogov:

- družbe ne moremo razumeti, če jo ločimo od njenih mitov in
- miti osvetljujejo ne le druge ljudi, pač pa tudi nas same; to pomeni, da se v mitologiji izraža bistvo vsega človeštva.

Mit lahko torej razumemo kot subjekt v samem sebi. Hkrati pa ga lahko opredelimo kot ustno ali zapisano literaturo. Mit je torej razpoznaven kot integralen in pomemben koncept vsake študije o religiji.

5.2 Mitologija avstralskih staroselcev

Mitologijo avstralskih staroselcev lahko opredelimo kot nekakšen odsev tistega, kar je njim znano, kar je v njihovih pričakovanjih in s čimer se lahko sami identificirajo. Velik del njihove mitologije se nanaša na različne konfliktne situacije, iz katerih nato izhajajo razlage nastanka naravnega, kulturnega in družbenega fenomena.

Kot ugotavlja Smith (1996) imajo avstralski staroselci ogromno zbirko legend, mitov in zgodb, ki jih ustno prenašajo iz roda v rod. S pomočjo teh zgodb se prenaša znanje plemenskih skupnosti, njihovi zakoni in običaji. Pripovedujejo jih matere ali starejši člani skupnosti, ki so zaradi svoje starosti sakralnega pomena. Zgodbe se pogosto razlikujejo od plemena do plemena glede na različna poimenovanja božanstev, seveda pa obstajajo določene konsistentnosti in podobnosti v pomenu pripovedovanih zgodb.

Še posebej značilen primer pripovedovanja zgodb in mitov pri staroselcih, kot pravi Smith (1996) je njihova skalna umetnost, ki je še danes najstarejša živeča umetnost na svetu. Staroselci razumejo svojo umetnost kot manifestirano moč *sanjskega časa* in prednikov, ki so jim to moč podarili, s pomočjo katere spoznavajo sami sebe in svojo kulturo ter religijo.

Humeova (2002) je povzela, da ne glede na to, da imajo nekateri miti moralno vsebino, pri avstralskih staroselcih ni prisotne ideje o izvirnem grehu ali moralne korupcije. Obstajajo duhovi, ki so izredno močni, vendar ne poznajo koncepta boga ali bogov, ki bi imeli avtoritativno moč nad vsem. Ne poznajo nebes ali pekla, nagrad ali kazni. V njihovi veri so predniki kot ljudje, dobri in slabi. V času sanjanja so predniki ustvarili moralni red, ki se ga držijo. Ljudje so tako metafizično, geografsko in esencialno povezani med seboj in z vsemi drugimi živimi bitji, mesti in dogodki v času *sanjanja*. Živijo v okolju, ki je »prepojeno s posebnostmi« njegova oblika pa dokaz o obstoju teh sanjskih dogodkov.

Medtem ko posameznik dozoreva, mu tekom iniciacij in življenjskih dogodkov starejši, že popolnoma iniciirani člani njegove skupnosti, počasi poglobljajo znanje o staroselski kulturi in interpretaciji mitov. Tudi najmanjši delček mita je izredno pomemben za razumevanje in ima lahko mnogo različnih načinov interpretacije. Kot ugotavlja Humeova (2002) imajo miti več slojev interpretacije v eni sami besedni zvezi.

5.3 Prikaz mitov in legend

Domorodci s predstavitvijo mitov in legend čutijo povezavo in pot do duhovne moči *sanjskega časa*. Miti avstralskih staroselcev po navadi govorijo o stvaritvi sveta, okolja v katerem živijo, to se pravi, o obdobju in dogodkih iz *sanjskega časa*.

Staroselsko ljudstvo je razdeljeno na skupine in vsaka skupina iz različnih delov Avstralije ima svoje zgodbe in mite, ki se navezujejo na področje kjer živijo. Tako imajo staroselci iz različnih delov Avstralije različne mite, zgodbe in legende.

5.3.1 Kako je bilo ustvarjeno sonce

V zgodnjih fazah *sanjskega časa*, še preden je sonce začelo sijati, je bilo mlado dekle, ki se je odločilo zapustiti svoj klan, ker ji starešine niso dovolili poroke z ljubeznijo njenega življenja.

Zapustila je klan, tavalala po suhi in pusti zemlji, brez vode, hrane ter varnega zatočišča, kjer bi si lahko odpočila. Kljub temu, se ni hotela vrniti v varen objem svojih ljudi. Ko je spoznala, da so ji moški njenega klana za petami je začela še hitreje teči in tako odtavalala v še bolj neobljudeno in pusto območje avstralske puščave. Bila je izmučena, poškodovana in blizu smrti, vendar se ni predala. Takrat so se ji prikazali duhovi njenih prednikov, ki so bili izredno zaskrbljeni ter jo nežno dvignili v nebesni svet, kjer si je dobro odpočila in se naspala.

Zbudila se je ob ognjišču, imela je vode in hrane na pretek. Trdno je bila odločena, da raje živi sama, kot da se vrne nazaj v svoje pleme. Toda, ko je pogledala na Zemljo je videla žalost in nesrečo, ki jo je s svojim izginotjem povzročila svojemu plemenu. Omehčalo se ji je srce in stožilo se ji je po domu, toda sedaj je pripadala nebesnemu svetu in ne več zemeljskemu.

Ko je opazovala svoje pleme, je videla, da so premraženi, saj ob dnevnih opravilih niso imeli časa, da bi se greli ob tabornem ognju, kot se lahko sedaj ona. Odločila se je prižgati velik ogenj in ga ohranjala cel dan, ogenj, ki bo grel njeno pleme na zemlji. Zvečer, ko se pleme umiri in ima čas, da si sam ustvari svoje ognjišče, svoj taborni ogenj ob katerem lahko sedi, se greje in prepeva je pustila, da ogenj zamre.

Ko je videla kakšno veselje je s svojim dejanjem prinesla svojemu plemenu, se je odločila, da bo vsako jutro zakurila ogenj, ki jih bo grel in kmalu se je pleme vsako jutro obrnilo proti nebu in čakalo na nebesni ogenj. Poimenovali so ga sonce.

Vir: Dreamtime myths and legends (2005b).

5.3.2 Kako so bile ustvarjene zvezde

Rolla-Mano je bil starec morja. Pripadalo mu je modro morje, bela pena morja in biseri, rožnate korale in vsi zakladi morja. Kraljeval je svetu čudovitih morskih in bitij. Tu in tam so bili tudi obronki zelene morske trave. V sencah morskih globin preži ogromna hobotnica, ki s svojimi dolgimi lovkami čaka na svojo žrtev, sivi morski pes, ki se lahko in skoraj nevidno premika skozi temno modro vodo vzbuja strah raznobarnim koralnim ribam, ki se v strahu umikajo s poti tej nevarni, čeprav graciozni morski živali. Tako je bilo kraljestvo Rolla-Mane, starca morja.

Nekega dne se je starec Rolla-Mano odpravil na ribolov v močvirje dreves mangrova. Lov je bil uspešen. Spekel si je ulovljene ribe. Med jedjo pa je opazil, kako se mu približujeta dve ženski. Bili sta čudoviti, hodili sta lahko, kot bi ju nosil vetrič, njuni telesi vitki, oči pa tople kot popoldansko sonce. Ko sta govorili, je njun glas zvenel sladko in tiho kot nočna sapa, ki zapiha prek jas. Odločen je bil, da ju ujame, zato se je skrival med veje dreves mangrova. Ko sta mu prišli dovolj blizu, je čeznje vrgel svoje ribolovske mreže, vendar mu je ena ušla. Potopila se je v vodo in odplavala preden jo je mreža zajela. Rolla-Mano se je ujezil in z baklo v roki skočil za njo v vodo. V trenutku, ko je bakla zadela vodo so v nebo poskočile iskre, kjer so še danes ostale zlate pike, ki jih imenujemo zvezde.

Jezen, ker mu je ena od deklet ušla, se je Rolla-Mano vrnil na kopno in ponesel preostalo žensko s seboj v nebo, kjer bo za večne čase živela z njim. Ona je zvezda večernica. Iz svojega počivališča tako gleda dol na nemirno morje - temno, mistično kraljestvo Rolla-Mane. Ob jasnem poletnem večeru, ko pogledamo v nebo in vidimo, da je posejano z množico svetlih, zlatih pikic, se moramo spomniti, da so to iskre bakle Rolla-Mane ter, da je prečudovita zvezda večernica ženska, ki jo je ujel v močvirjih dreves mangrova.

Vir: Thomas, J.W. (1923).

5.3.3 Mavrična strupenjača

V zgodnjem *sanjskem času*, ko še ni bilo živali, dreves, hribov in dolin, ko so obstajali samo ljudje je bila Zemlja ravna, takrat se je Goorialla, velika Mavrična strupenjača, odpravila prek te ogromne, ravne dežele v upanju, da najde svoje pleme.

Potovala je od juga do severa, se ustavila na Rtu Jurija in ustvarila ogromno rdečo goro, imenovano Naralullgan. Ko je poslušala veter, je slišala čuden jezik, ki ga ni razumela. Ta del dežele se ji je zdel tuj, ljudje so govorili čuden jezik, zato se je odločila, da zapusti goro Naralullgan. Njeno ogromno telo je ob spustu pustilo v gori globoko zarezo, ki se jo vidi še danes.

Odpravila se je zahodno od gore Naralullgan in potovala več dni, v sledih njenega trupa, ki jih je pustila na zemlji so se ustvarile reke, čeri in relief zemlje. Ustvarila je še dve gori, prva imenovana Naradunga je bila iz čistega granita, druga je imela ostre vrhove in pet jam, imenovana Minalinha. Nekega dne je Gorialla zaslišala petje in rekla: »To so moji ljudje in proslavljajo veliko Boro.« Ob stečišču dveh rek je Goorialla našla svoje pleme kako poje in pleše. Dolgo jih je opazovala ter se jim na koncu le pokazala in ljudje so jo toplo sprejeli, v zameno jim je strupenjača pokazala, kako naj se pravilno oblečejo in pravilno plešejo. Kmalu so se začeli zbirati temni oblaki in pripravljalo se je k nevihti, zato so ljudje začeli hitro graditi zasilna zatočišča pred dežjem.

Dva mlada fanta, imenovana brata bil-bil oziroma Mavrična papagaja sta bila pozna in sta iskala zatočišče, vendar nihče ni imel prostora. Odšla sta do svoje babice Zvezdne ženske, toda tudi ona ni imela prostora, zato ju je poslala k Strupenjači, toda tudi ona ni imela prostora. Dež je bil vse močnejši, zato sta se vrnila k Strupenjači in izprosila, da ju vzame k sebi. Odprla je usta in tako imenovana Mavrična papagaja sta stekla Strupenjači v usta, ona pa ju je pogoltnila. Kmalu jo je začelo skrbeti, kaj bodo rekli ljudje, ko bodo videli, da brata manjkata in bodo vedeli, da ju je Strupenjača pogoltnila. V paniki se je odločila za pobeg in odplazila se je zopet proti severu do edine naravno ustvarjene gore Bora-bunaru. Naslednje jutro so se ljudje zbudili in videli, da so brata in Strupenjača izginili, ostale pa so le sledi pobegle Strupenjače.

Teh čeri in rek, ki so nastale po sledih pobega Strupenjače se morda nikoli ne bo videlo, vendar pa bo po vsakem dežju na nebu moč videti duh bratov bil-bil oziroma Mavričnih papagajev. Imenuje se mavrica in ravno zato se Goorialla imenuje Mavrična strupenjača.

Vir: Didjshop (2007)

5.3.4 Nastanek lune

Japara je živel v Sanjskem času. Bil je odličen lovec, dober mož in oče malemu fantku, ki ga je oboževal. Nekega dne, ko je bil Japara na lovu, je k njegovi ženi na obisk prišel mož po imenu Parukapol. Bil je dober govorec, a za delo in lov precej len. Raje je hodil okoli in s svojimi zgodbami zabaval ljudi. Tisti dan je povedal ogromno zgodb Japarovi ženi. Govoril jih je tako dobro in živo, da je pozabila na svoje obveznosti. Pozabila je celo na svojega malega sinčka, ki se je odplazil stran in padel v bližnji potok. Žena je slišala pljusk vode in odhitela do potoka, vendar je bilo že prepozno, otrok je utonil.

Objokana, z mrtvim otrokom v naročju je ob potoku več ur čakala na moža. Ko se je mož vrnil, mu je povedala zgodbo, ki je Japaro sprva izredno užalostila, vendar se je ta žalost kaj hitro spreobrnila v jezo in v navalu čustev je Japara pograbil svoje lovsko orožje in umoril svojo ženo. Sledil je boj s Parukapolom in na koncu je ubil še njega, vendar je tudi sam staknil kar nekaj bojnih ran.

Člani plemena so čutili sočutje do Japara, ki mu je ostalo le ogromno bojnih ran ter velika praznina zaradi izgube otroka in žene, vendar so ga vseeno obsojali in bili nanj izredno jezni. Zbrali so se okoli njega in ga glasno opominjali, da kar je storil ni dobro, da ga je žena ljubila, da je bila otrokova smrt nesreča, da žena tega ni storila namenoma in, da je ne bi smel ubiti. Končno se je Japara umiril in spoznal, da ima njegovo pleme prav. Žene ne bi smel ubiti, saj je bila vendarle nesreča. Pohitel je do potoka, kjer je pustil truplo svoje žene in otroka, vendar sta trupli medtem skrivnostno izginili. Takoj je dognal, da so dobri duhovi odnesli njuna telesa v nebo, kjer bosta na varnem kraju preživela svoja življenja. V kesanju se je kričal proti nebu duhovom, naj mu odpustijo, da resnično ljubi svojo ženo in, da ne bi hotel na svetu nič drugega kot to, da bi bil lahko ponovno s svojo ženo in otrokom.

Duhovi so pomirili Japaro in mu zagotovili, da sta žena in otrok na varnem ter mu zaradi njegove iskrene žalosti dovolili, da zapusti zemeljski svet in odide v nebesni svet. Toda za kazen, zaradi svoje krutosti, mora najprej sam tavati po nebesnem svetu, dokler ne najde svoje žene in otroka.

Pripovedovalci zgodb pravijo, da je luna odsev Japrovega tabornega ognja ter da so sence, ki jih lahko vidimo na luninem površju odsev Japarovih zaceljenih ran. Nekateri pravijo, da se luna neprenehoma spreminja zato, ker Japara nenehno potuje in vsak večer postavi taborni ogenj nekje drugje, ko med neprestanim tavanjem po nebesnem svetu išče svojo ženo in otroka. Drugi pa pripovedujejo, da je Japara že našel svojo ženo in otroka in sedaj skupaj potujejo po nebesnem svetu.

Vir: Dreamtime myths and legends (2005a).

6 EMPIRIČNI DEL

6.1 Namen in cilji raziskave

Namen raziskave je bil, da ugotovim kako avstralski državljani dojemajo domorodno prebivalstvo te dežele. Ali jih dojemajo za verne oziroma ali so mnenja, da sploh imajo vero, jih le-ta zanima in ali so mnenja, da država staroselcem v primerjavi z drugimi prebivalci Avstralije ponuja preveč zaščite in privilegijev.

Cilji empiričnega dela diplomske naloge, ki jih želim doseči so:

- ugotoviti ali belo prebivalstvo Avstralije dojema staroselsko prebivalstvo kot ljudi, ki imajo vero,
- ugotoviti ali jih njihov verski sistem zanima in bi o tem želeli vedeti kaj več,
- dognati koliko na splošno avstralski državljani vedo o zgodovini avstralskih domorodcev,
- ugotoviti, koliko po mnenju ostalih prebivalcev naredi avstralska vlada za domorodce ter ali bi morali imeti domorodci več agrarnih pravic od ostalih prebivalcev Avstralije in
- s pomočjo rezultatov, dobljenih iz anketnih vprašalnikov, dognati in povzeti sliko kako avstralski prebivalci gledajo na domorodce.

6.2 Razčlenitev, podrobna opredelitev in omejitev raziskovalnega problema

6.2.1 Raziskovalna vprašanja

V raziskavi sem izključno bele avstralske državljane spraševala:

- kakšnega spola so,
- koliko so stari,
- ali so mnenja, da imajo avstralski staroselci vero,
- kako v verskem smislu dojemajo avstralske staroselce,
- ali se, oziroma so se kadarkoli zanimali za verske običaje avstralskih staroselcev,

- koliko vedo o zgodovini avstralskih staroselcev,
- ali mislijo, da bi avstralski staroselci morali imeti več agrarnih pravic kakor ostali prebivalci Avstralije in
- koliko, po njihovem mnenju, naredi avstralska vlada za svoje staroselsko ljudstvo.

6.2.2 Raziskovalne hipoteze

Raziskovalne hipoteze, ki so bile preverjene v empiričnem delu diplomske naloge so naslednje:

Hipoteza 1: Avstralsko prebivalstvo staroselce ne dojema kot verne ljudi.

Hipoteza 2: Avstralsko prebivalstvo je mnenja, da bi morali imeti avstralski staroselci enake agrarne pravice, kakor ostalo avstralsko prebivalstvo.

Hipoteza 3: Avstralsko prebivalstvo meni, da avstralska vlada naredi dovolj za avstralske staroselce.

6.2.3 Spremenljivke

V raziskavi so neodvisne in odvisne spremenljivke:

Neodvisne:

- starost in
- spol

Odvisne:

- vera,
- agrarne pravice in
- angažiranost avstralske vlade

6.3 Metoda

6.3.1 Raziskovalna metoda

Pri izdelavi diplomske naloge sem uporabila deskriptivno metodo s študijem domače in tuje literature. Za zbiranje podatkov in ugotavljanje obstoječega stanja sem kot instrument raziskovanja uporabila poizvedovalno anketo, ki je bila v angleškem jeziku, saj je bila namenjena izključno avstralskem prebivalstvu. Vprašanja so bila zaprtega tipa.

6.3.2 Raziskovalni vzorec

Na žalost ne morem govoriti o vzorcu v pravem pomenu besede, pač pa le o 100 naključno izbranih oseb, ki so avstralski državljani. Starost izbranih oseb variira med 18 in 70 let. Zaradi velikega starostnega razpona sem se pred začetkom anketiranja odpravila na ciljne lokacije. Vprašane v prvi starostni skupini sem naključno izbirala v Eringdale College centru v Canberri in študentskem kampusu v Sydneyu, drugo starostno skupino sem naključno izbirala na ulicah Sydneya, najstarejša starostna skupina je bila naključno izbrana v Monashu, v Canberri.

Za boljšo preglednost sem starost razdelila v starostne razrede.

- od 18 let do vključno 35 let,
- od 36 let do vključno 53 let,
- od 54 let do vključno 71 let.

Tabela 6.5: Tabelni prikaz značilnosti vzorca: spol

Spol	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	F	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Ženski	40	65,57 %	15	68,19 %	13	76,47 %	68	68 %
Moški	21	34,43 %	7	31,81 %	4	23,53 %	32	32 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

V raziskavo sem zajela 68 žensk in 32 moških. Med anketiranci prvega starostnega razreda je bilo 40 (65,57 %) žensk in 21 (34,43 %) moških, med anketiranci drugega starostnega razreda je bilo 15 (68,19 %) žensk in 7 (31,81 %) moških ter med anketiranci tretjega starostnega razreda je bilo anketiranih 13 (76,47 %) žensk in 4 (23,53 %) moških.

6.3.3 Tehnike in postopki zbiranja podatkov

Podatke sem zbrala s pomočjo anketnega poizvedovanja za izključno avstralske državljane, ki je zajemal 6 vprašanj. Zaradi lažje analize so bila vsa vprašanja zaprtega tipa. Na anketni vprašalnik so naključno izbrani odgovarjali v avstralskih mestih Sydneyju in Canberri v mesecu aprilu 2009. Izbrani so bili naprošeni za sodelovanje v anonimni raziskavi, pred tem so bili natančno obveščeni o namenu ankete.

6.3.4 Organizacija in obdelava podatkov

Anketni vprašalnik sem naredila za avstralske državljane, zato je napisan v angleškem jeziku. Vprašalnik je izredno kratek, zato so naključno izbrani avstralski državljani intervju izpolnili takoj in mi ga vrnil.

Dobljene podatke sem obdelala tabelarično z odstotno frekvenco. Še posebej me je zanimala razlika v odgovorih med starejšimi in mlajšimi vprašanimi. Tabele so oblikovane tako, da čim bolj nazorno pokažejo rezultate pridobljene z anketnim poizvedovanjem.\

6.3.5 Rezultati obdelave podatkov in njihova interpretacija

Podatki so predstavljeni s tabelarnimi prikazi, sledijo jim opisne razlage in rezultati. Tabelarni prikazi in razlage si sledijo v takem zaporedju, kot so bila vprašanja postavljena v anketi.

Vprašanja, ki se nanašajo na značilnosti vzorca sem obravnavala že pri poglavju o raziskovalnem vzorcu, v tem poglavju bom analizirala vsa druga vprašanja.

Tabela 6.6: TABELARNI prikaz odgovorov na vprašanje: *Ali mislite da imajo avstralski staroselci religijo?*

Religija pri domorodcih	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	F	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Da	58	95,08 %	16	72,73 %	13	76,47 %	87	87 %
Ne	3	4,02 %	6	27,27 %	4	23,53 %	13	13 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

Pri prvem vprašanju: »Ali menite, da imajo avstralski staroselci religijo?«, je 87 % vprašanih mnenja, da avstralski staroselci imajo religijo, 13 % pa, da je nimajo. Od tega je pritrdilno odgovorilo največ vprašanih iz prve starostne skupine in to dobrih 95 % in negativno le 4 %. V drugem starostnem razredu so z dobrimi 72 % mnenja, da staroselci imajo religijo, a slabih 28 % jih meni, da religije nimajo. Najstarejši anketiranci, ki spadajo v tretji starostni razred, so s kar 23 % odgovorili, da so mnenja, da staroselci nimajo religije, v 76 % pa so na prvo vprašanje odgovorili, da jo imajo.

Iz podatkov je razvidno, da je večinoma mlajša generacija mnenja, da domorodci imajo religijo, sledi ji malce starejša generacija in na koncu najstarejša. Podatki me niso presenetili, saj sem mnenja, da je mlajša generacija bolj seznanjena s staroselci, oziroma je bolj seznanjena zaradi mogoče nedavnega šolanja ali pa večjega zanimanja. Glede na to, da je v tretjem starostnem razredu starost ljudi razmeroma visoka ni presenetljivo, da so mnenja, da staroselci nimajo religije. Razlogi za to so mogoče splošna nerazgledanost, mogoče pa tudi to, da se v času njihovega šolanja o tem niso učili v šoli.

Tabela 6.7: Tabelni prikaz odgovorov na vprašanje: *Ali dojemate avstralske staroselce kot:*

stopnja vere domorodcev	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	F	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Zelo verni	27	44,26 %	8	36,36 %	0	0 %	35	35 %
Ne zelo verni	34	55,74 %	14	63,64 %	17	100 %	65	65 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

Iz tabele vidimo, da 44 % vprašanih iz prve starostne skupine meni, da so avstralski staroselci izredno verni in slabih 56 %, da niso zelo verni. V drugem starostnem razredu so z dobrimi 63 % mnenja, da staroselci niso izredno verni in 36 % je takih, ki menijo, da so staroselci izredno religiozni. V zadnjem, tretjem starostnem razredu ni niti eden od vprašanih mnenja, da so domorodci izredno verni in kar vseh 100 % vprašanih, ki spadajo v ta razred meni, da so avstralski staroselci izredno neverni. Celostno gledano so avstralski državljani mnenja, da domorodci niso izredno verni ljudje in sicer s 65 %, da pa so izredno verni meni le 35 % vprašanih.

Rezultati me ponovno niso presenetili. Pričakovala sem, da bo večinsko mnenje o staroselcih pokazalo, da jih avstralska družba dojema kot ne izredno religiozne, kar se je izkazalo za pravilno. Kar sem zaznala iz splošnega odnosa do staroselcev je to, da so ljudje večinoma mnenja, da to kar staroselci prakticirajo sploh ni vera pač pa neko pogansko čaščenje.

Tabela 6.8: Tabelni prikaz odgovorov na vprašanje: *Ali se/ste se kadarkoli zanimali o verskih običajih avstralskih staroselcev?*

Ali vas zgodovina ter verski običaji avstralskih domorodcev zanimajo	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	f	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Da	16	26,23 %	10	45,45 %	2	11,76 %	28	28 %
Ne	45	73,77 %	12	54,55 %	15	88,24 %	72	72 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

Kot lahko vidimo, 26 % anketiranih iz prvega starostnega razreda verski običaji zanimajo, skoraj 74 % pa je takih, ki jih to ne zanima. V drugem starostnem razredu je ravno tako več takih, ki jih verski običaji avstralskih staroselcev ne zanimajo in to kar 54 % ter skoraj 46 % takih, ki jih verski običaji zanimajo. V tretjem starostnem razredu vidimo, da je le 12 % vprašanih zainteresiranih za verske običaje in 88 % takih, ki jih verski običaji ne zanimajo.

Rezultati so popolnoma pričakovani. Ker sem v prejšnjem vprašanju dobila rezultate, da avstralski državljani menijo, da staroselci niso izredno verni, sem pričakovala, da jih po tem takem tudi njihov verski sistem ne bo preveč zanimal, kar se je izkazalo za pravilno. Presenetilo me je dejstvo, da mlajših generacij verski sistem ne zanima in da je bila kar velika razlika v številčnosti med tistimi, ki jih v tej starostni skupini staroselski verski sistem zanima in tistimi, ki jih ne. Zaradi večje uporabe interneta in splošne odprtosti mlajših generacij do drugačnosti sem pričakovala, da bo v tej starostni skupini več teh, ki jih bodo verski običaji zanimali. Eden od razlogov za izredno nezanimanje je najbrž to, da je mlajša generacija bolj sekularizirana. Popolnoma pričakovani so bili rezultati za tretjo starostno skupino. Sploh, ker najstarejša starostna skupina ni toliko seznanjena z verskim sistemom staroselcev, saj jih le malo uporablja alternativne vire informiranja kot so internet ipd.

Tabela 6.9: Tabelni prikaz odgovorov na vprašanje: *Kako dobro poznate zgodovino avstralskih staroselcev?*

Spol	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	F	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Dovolj	20	32,77 %	17	77,27 %	16	94,12 %	53	53 %
Ne dovolj	36	59,02 %	4	18,18 %	1	5,88 %	41	41 %
Bi rad izvedel več	5	8,21 %	1	4,55 %	0	0 %	6	6 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

Pri četrtem vprašanju: »Kako dobro poznate zgodovino avstralskih staroselcev?«, je v prvi starostni skupini skoraj 60 % vprašanih mnenja, da o njej ne vedo dovolj, skoraj 33 %, da vedo dovolj in 8 %, da bi radi o njihovi zgodovini izvedeli več. V drugem starostnem razredu je več tistih, ki so mnenja, da o zgodovini vedo dovolj kar 77 %, 18 % jih je mnenja, da ne vedo dovolj in komaj 4 % takih, ki jih zgodovina malo bolj zanima. V tretji starostni skupini se ni našel nihče, ki bi želel o zgodovini avstralskih staroselcev izvedeti kaj več, le ena oseba, kar je 5 %, meni, da o zgodovini ne ve dovolj in kar 94 % predvideva, da o tej temi ve dovolj.

Pričakovala sem odstotkovno večje zanimanje za zgodovino avstralskih staroselcev in ne le 6 %, sploh ker je tema staroselcev neprestano v avstralski politiki in družbenem življenju. Tokrat sem pričakovala, da bo srednja starostna skupina najbolj zainteresirana za njihovo zgodovino in sicer zato, ker jih ta tematika spremlja že celo življenje in so sedaj nekje v sredini svojega odraslega življenja, kjer se že bolj zanimajo za politiko. Najstarejša starostna skupina mi je dala odgovore, ki so bili popolnoma v skladu z mojimi pričakovanji, saj kar je drugačno, starejših ljudi ne zanima in to načeloma odklanjajo.

Tabela 6.10: Tabelni prikaz odgovorov na vprašanje: *Kakšne agrarne pravice naj bi po vašem mnenju uživali avstralski staroselci v primerjavi z ostalimi avstralskimi državljani?*

Spol	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	F	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Več pravic	8	13,11 %	0	0 %	0	0 %	8	8 %
Enake pravice	53	86,89 %	22	100 %	15	88,24 %	90	90 %
Manj pravic	0	0 %	0	0 %	2	11,76 %	2	2 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

Da bi naj imeli avstralski staroselci več agrarnih pravic kot drugi, meni samo 13 % vseh vprašanih. Vsi spadajo v prvi starostni razred, medtem ko ni nihče iz prvega ali drugega starostnega razreda mnenja, da bi avstralski staroselci morali imeti manj agrarnih pravic od drugih avstralskih državljanov. V drugi starostni skupini so s 100 % mnenja, da bi morali vsi avstralski državljani uživati enake agrarne pravice. Samo v tretji starostni skupini se najdejo vprašani, ki so mnenja, da bi staroselci morali imeti manj agrarnih pravic, tako jih je odgovorilo 11 %. 88 % jih meni, da bi morali uživati enake ter 0 %, da bi morali imeti več agrarnih pravic od ostalih državljanov.

Tabela 6.11: TABELNI PRIKAZ ODGOVOROV NA VPRAŠANJE: Koliko po vašem mnenju naredi avstralska vlada za avstralske staroselce?

Spol	Starostni razred 1		Starostni razred 2		Starostni razred 3		Skupaj	
	F	f %	F	f %	f	f %	F	f %
Dovolj	38	62,30 %	18	81,82 %	17	100 %	73	73 %
Ne dovolj	23	37,70 %	4	18,18 %	0	0 %	27	27 %
Skupaj	61	100 %	22	100 %	17	100 %	100	100 %

Rezultati so pokazali, da je večinsko mnenje vprašanih, da avstralska vlada naredi dovolj za svoje staroselce. Tako so odgovorili kar v 73 %. Od tega jih je takega menja 62 % v prvem, 81 % v drugem ter kar 100 % v tretjem starostnem razredu. Da vlada ne naredi dovolj za svoje domorodno prebivalstvo meni 37 % vprašanih v prvem ter 18 % vprašanih v drugem starostnem razredu.

Pričakovala sem, da bo odstotkovno manj teh, ki so mnenja, da avstralska vlada naredi premalo za svoje staroselce. Sicer je res, da je večina odstotkov prišla iz prve starostne skupine, kjer so po mojem mnenju ljudje, ki jih politika ne zanima preveč in nimajo prave predstave o tem, koliko se v državi v resnici naredi za staroselce. Tretja starostna skupina je po mojih pričakovanjih 100 % menja, da vlada naredi dovolj za staroselce, večina jih celo mnenja, da naredi preveč.

7 SKLEP IN ZAKLJUČEK

Po opravljenih anketah in začetku analize podatkov pridobljenih z le-temi sem ugotovila, da vzorec pravi vzorec in posledično ni popolnoma reprezentativen. Obžalujem, da v anketnik nisem vključila neodvisne spremenljivke »vernost«, kot tudi to, da ni enakih odstotkov med vprašanimi glede na spol. Veliko težje sem prepričala moške, da so mi odgovarjali na anketo, kot ženske in posledično dobila odstotkovno veliko več stališč žensk kot moških, kar ponovno ni reprezentativno za celotno populacijo Avstralije.

Sklep empiričnega dela zajema ugotovitve, ki sledijo iz rezultatov anketnega poizvedovanja, ki jih lahko uporabim kot vodilo in boljše razumevanje kako avstralski državljani dojemajo svoje domorodno prebivalstvo. Ker metodološko orodje, ki sem ga uporabila ni reprezentativno za celotno prebivalstvo, in ker na podlagi pridobljenih podatkov ne morem izoblikovati splošnega mnenja avstralskih državljanov, tudi hipotez ne morem potrditi ali zavreči. Pod vsako hipotezo sem tako povzela rezultate analize anketnega poizvedovanja, ki mi dajejo malce boljši vpogled v splošno mnenje avstralskih državljanov, še zdaleč pa mi ne dajejo prave slike, saj na podlagi rezultatov tega anketnega poizvedovanja ne morem izoblikovati splošnega mnenja avstralskega prebivalstva.

Hipoteza 1: Avstralsko prebivalstvo staroselce ne šteje za verne ljudi.

Hipoteze ne morem potrditi ali zavreči, kar pa so mi pokazali rezultati anketnika je sledeče. Vprašani so sicer z večino potrdili trditev, da menijo, da imajo avstralski staroselci vero, vendar jih je več kot polovica mnenja, da kljub temu, da imajo vero, niso izredno verni. Torej če povzamem menijo, da v njihovi kulturi obstajajo osnutki nekega verovanja, ki ga avstralski prebivalci sprejmejo kot religijo oziroma vero, vendar po njihovem mnenju te vere ne prakticirajo dovolj.

Hipoteza 2: Avstralsko prebivalstvo je mnenja, da bi morali imeti avstralski staroselci enake agrarne pravice, kot ostalo avstralsko prebivalstvo.

Na podlagi odgovorov je razvidno, da 90 % vprašanih meni, da bi avstralski domorodci morali uživati enake agrarne pravice kot ostali avstralski državljani. Tak rezultat sem

pričakovala, saj je večina avstralskih državljanov, s katerimi sem se pogovarjala po opravljenem intervjuju, izrazila mnenje, da si avstralski staroselci ne zaslužijo, da bi se jim zemlja vračala, saj jo bodo po njihovem mnenju izkoristili v komercialne namene in ne v verske, kakor obljublajo.

Hipoteza 3: Avstralsko prebivalstvo meni, da avstralska vlada naredi dovolj za avstralske staroselce.

Na podlagi rezultatov poivedovalne ankete je razvidno da 73 % vprašanih meni, da vlada naredi dovolj za svoje domorodno prebivalstvo. Menijo, da je vlada dovolj angažirana v domorodnih vladnih politikah in v 26 % menijo, da bi vlada lahko naredila več za svoje domorodno prebivalstvo. Po mnenju anketiranih, je bilo to vprašanje tisto, ki je poleg agrarnih pravic vzbudilo pri vprašanih največ dodatnih odgovorov. Večina je bila mnenja, da ne samo, da vlada naredi dovolj za svoje domorodno prebivalstvo temveč, da naredi za njih celo preveč, da jih postavlja preveč v ospredje.

Po obdelanih poizvedovalnikih in dobljenem mnenju publike o avstralskih staroselcih, njihovi veri ter vlogi politike zaradi prej omenjene nereprezentativnosti, nisem mogla izoblikovati splošnega mnenja, ki bi ga imela celotna avstralska družba, sem pa dobila boljši vpogled v mišljenje in splošni odnos Avstralcev do domorodnega prebivalstva. K temu mi je pripomoglo tudi to, da sem Avstralijo obiskala že večkrat. Tekom svojih potovanj sem bila vedno v stiku z avstralskim prebivalstvom ter tako dobila še globlji vpogled v njihovo splošno mišljenje o staroselcih, v pomoč so mi bili tudi medijskimi viri (radio, televizijske oddaje, informativni program).

Celostno sem dobila vtis, da se mlajša generacija na vprašanja avstralskih domorodcev ne odziva tako čustveno in burno kot to počne starejše prebivalstvo. Izkazalo se je, da so bili mladi večinoma nezainteresirani za politične probleme, ki jih ima avstralska vlada s svojimi domorodci, da to tudi kaj dosti ne spremljajo. Dobila sem vtis, da imajo večinoma že izoblikovan odnos do staroselskih tem, ki so jih tekom socializacije prejeli doma.

Večinsko mnenj avstralskega prebivalstva, kot sem ga dojela sama, je izredno negativno nastrojeno proti avstralskim domorodcem. Menijo, da je večina alkoholikov, hazarderjev in

odvisnikov od drog, da si ne zaslužijo denarnih nadomestil za izgubljeno zemljo, ker bodo vse le zapili in zaigrali. Res je, da je alkoholizem, odvisnost od drog ter hazarderstvo velik problem med avstralskimi domorodci, vendar se to ne more posploševati na celotno populacijo. Izredno negativne reakcije je povzročilo vprašanje: »*Ali menite, da vlada naredi dovolj za svoje domorodno prebivalstvo?*« Velika večina, predvsem starejših anketiranih, je bila mnenja, da se za domorodce naredi preveč. Da le-ti izsiljujejo od države preveč in postavljajo v ospredje zgodovinske podatke o zatiranju prvotnega prebivalstva, da dosežejo ali večje denarne prejemke ali vrnitev zemlje, ki po njihovem mnenju na koncu sploh ne uporabljajo za verske namene, kot to zatrjujejo, temveč v komercialne.

Zaključim lahko, da je avstralsko prebivalstvo v večini izredno negativno nastrojeno do avtohtonih prebivalcev avstralskega kontinenta. Lahko bi rekla, da se staroselcev celo sramujejo in jih večinoma obsojajo za veliko večino problemov, ki jih ima avstralska notranja politika. Za razliko od Novozelandcev, ki svoje avtohtone Maore spoštuje, Avstralci svoje staroselce ali Aborigine, kot jim pravijo, zavračajo, se jih sramujejo ter imajo do njih izredno nespoštljiv odnos.

8 LITERATURA

1. Aboriginal art and culture centre. 2000. *Dreamtime chart*. Dostopno prek: www.aboriginalart.com.au/culture/dreamtime3.html (27. november 2009).
2. Atwood, Brian. 2005. *Telling the truth about Aboriginal history*. Sydney: Allen & Unwin.
3. Australian National Commission for Unesco. 1973. *Australian Aboriginal Culture*. 1973. Canberra: Australian Government Publishing Service.
4. Barwick, Diane. 1994. Aboriginies of Victoria. V *Being Black: Aboriginal cultures in 'settled' Australia*, ur. Ian Keen, 27–33. Canberra: Aboriginal Studies Press.
5. Beckett, Jeremy. 1994. Kinship, mobility and community in rural New South Wales. V *Being Black: Aboriginal cultures in 'settled' Australia*, ur. Ian Keen, 117–134. Canberra: Aboriginal Studies Press.
6. Bembrick, Susan. 1994. *The Cambridge Encyclopedia of Australia*. Australia: Cambridge University press.
7. Cavedish, Richard. in Trevor Ling. 1988. *Mitologija: Ilustrirana enciklopedija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Charlsworth, Michael. 1992. *Religion in Aboriginal Australia*. Dostopno prek: <http://www.mcauley.acu.edu.au/-yuri/readings/charlsworth.htm> (15. marec 2009).
9. Clarke, Philip. 2003. *Where the ancestors walked*. Sydney: Allen & Unwin.
10. Cotterell, Arthur. 1998. *Miti in legende: Ilustrirana enciklopedija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
11. Dreamtime myths and legends. 2005a. *How the moon came to be*. Dostopno prek: <http://members.optusnet.com.au/virgothomas/space/abobeliefs2.html> (15. marec 2009).
12. --- 2005b. *How the sun came to be*. Dostopno prek: <http://members.optusnet.com.au/virgothomas/space/abobeliefs2.html> (15. marec 2009).
13. Durkheim, Emile. 1995. *The elementary forms of religious life*. New York: The free press.
14. Ferfila, Bogomil. 1995. *Svet na dlani: Indonezija, Avstralija in Nova Zelandija*. Radovljica: Didakta.

15. Hume, Lyne. 2002. *Ancestral Power: The Dreaming, Consciousness, and Aboriginal Australians*. Melbourne: Melbourne University Press.
16. Lawrence, Judith, Joe Eshuys in Vic Guest. 1991. *Dreamtime to Nation*. South Yarra: Macmillan Education Australia Pty Ltd.
17. Markus, Andrew. 2001. *Race: John Howard and the remaking of Australia*. Sydney: Allen & Unwin.
18. Mudrooroo. 1994. *Aboriginal Mythology*. Velika Britanija: Aquarian.
19. Pavićević, Vuko. 1980. *Sociologija religije sa elementima filozofije religije*. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.
20. Smith, William Ramsey. 1996. *Aborigine: Myths and legends*. London: Senate.
21. Stockton, Eugene. 1993. *Blue Mountains Dreaming; The Aboriginal Heritage*. New South Wales: Three Sisters Publications.
22. Sutton, Peter. 1994. Myth as History, History as Myth. V *Being Black: Aboriginal cultures in 'settled' Australia*, ur. Ian Keen, 251–265. Canberra: Aboriginal Studies Press.
23. The Didjshop. 2007. *The Rainbow serpent*. Dostopno prek: <http://www.didjshop.com/stories/rainbow.html> (15. marec 2009).
24. Thomas, J. W. 1923. *How the stars came to be*. Dostopno prek: <http://www.sacred-texts.com/aus/mla/mla10.htm> (15. marec.2009)
25. Tippett, Allan. 1991. Vzorčni primer: Oceanija. V *Velika verstva sveta*, ur. Andreja Pečak, 144–146. Koper: Ognjišče.
26. Turner, Herold. 1991. Vera v duhove. V *Velika verstva sveta*, ur. Andreja Pečak, 132–136. Koper: Ognjišče.
27. Whiting, Roger. 1991. *Religions for today*. Velika Britanija: Allan Sutton Publishing.
28. World value survey. 2005. Dostopno prek: <http://www.worldvaluessurvey.org/> (27. november 2009)

9 PRILOGA A:

SURVEY POLE

The following questionnaire is an empirical tool, which I, a student of Social sciences of the University of Ljubljana, Slovenia, have put together in order to get a better understanding of Australian attitudes and opinions towards Aboriginal religion and land rights. The results of this pole will only be used in my thesis titled *The Religion of Australian Indigenous People*.

Sex: M F

With the following questions, please mark the option that you most strongly agree with:

1. Do you think that Aboriginies have a religion:	Yes	
	No	
2. Do you percieve the Aboriginal people to be:	Very religious	
	Not very religious	
3. Are you, or have you ever been, interested in Aboriginal belief system (their myths and legends)?	Yes	
	No, and I have never been interested	
	No, but I would like to know more	
4. How much do you know about the Aboriginies and their history?	About enough	
	Not enough	
	Would like to learn more	
5. Do you think that Aboriginies should have different land rights than other Australian citizens?	More rights	
	Same rights	
	Less rights	
6. How much does the Australian goverment do for the Aboriginies?	About enough	
	Not enough	